Národní ústav pro vzdělávání
Školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

Absolventi středních škol a trh práce

Odvětví:

ZEMĚDĚLSTVÍ

Mgr. Pavla Chomová
Mgr. Gabriela Doležalová
Ing. Jana Trhlíková
Ing. Jiří Vojtěch
a kolektiv autorů

Praha 2014

Obsah

1. Úvodní slovo ... 3
2. Nově přijatí žáci a absolventi škol ... 4
   2.1 Vývoj počtu absolventů a jejich oborová struktura ... 4
   2.2 Vývoj počtu nově přijatých žáků a jejich oborová struktura ... 6
   2.3 Struktura nově přijatých žáků v krajích ... 9
   2.4 Přehled oborů vzdělání ... 10
   2.5 Přehled středních škol ... 12
3. Nezaměstnanost absolventů škol na trhu práce ... 13
   3.1 Nezaměstnanost absolventů škol podle kategorie vzdělání ... 13
   3.2 Nezaměstnanost absolventů škol podle oboru vzdělání ... 15
   3.3 Nezaměstnanost absolventů škol v krajích ... 16
4. Přechod absolventů škol na vysoké a vyšší odborné školy ... 17
   4.1 Přihlašování absolventů s maturitou na vyšší odborné a vysoké školy ... 17
   4.2 Předčasné odchody z vysokých škol ... 18
5. Shoda vzdělání a zaměstnání u absolventů ... 19
   5.1 Zaměstnanost mladých absolventů podle seskupení povolání ... 20
   5.2 Shoda získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání ... 21
6. Pohled absolventů škol na své uplatnění v oboru ... 23
   6.1 Uplatnění absolventů v oboru ... 23
   6.2 Důvody absolventů pro práci v jiném oboru ... 24
   6.3 Využití získaných dovedností z pohledu absolventů ... 25
7. Potřeby a názory zaměstnavatelů na připravenost absolventů škol ... 27
   7.1 Požadované dovednosti u absolventů ze strany zaměstnavatelů ... 27
   7.2 Charakteristiky přijímání absolventů do zaměstnání z pohledu zaměstnavatelů ... 30
   7.3 Poptávka po profesích či oborech vzdělání na trhu práce ... 32
8. Trh práce a zaměstnanost v ČR a EU ... 33
   8.1 Zaměstnanost podle odvětví ... 33
   8.2 Zaměstnanost podle profesních skupin ... 35
9. Závěr ... 36

Absolventi středních škol a trh práce – odvětví ZEMĚDĚLSTVÍ
Mgr. Pavla Chomová, Mgr. Gabriela Doležalová, Ing. Jana Trhlíková, Ing. Jiří Vojtěch a kolektiv autorů

Vydal Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků
© NÚV 2014

Korektura: Oddělení pro informační a publikační činnost

1. Úvodní slovo

Mezi odborným vzděláváním a trhem práce existuje úzká vazba. Jedním z hlavních cílů vzdělávání je poskytovat žákům kvalifikaci vhodnou pro uplatnění na trhu práce. Ve školách žáci získávají všeobecné i odborné vědomosti a dovednosti – kompetence, které jim mají umožnit dobré budoucí pracovní uplatnění.

Vzdělávání tím vlastně formuje budoucí nabídku kvalifikované pracovní síly. V ideálním případě by měla existovat rovnováha mezi nabídkou nových pracovních sil na jedné straně a poptávkou zaměstnavatelů na straně druhé. Aby byl tento proces co nejefektivnější, je důležité, aby měl resort školství i další zainteresované subjekty na všech svých rozhodovacích úrovních k dispozici (pro svá jednání a strategická i koncepční rozhodování) co nejvíce informací jak o potřebách a požadavcích zaměstnavatelů a trhu práce, tak i o připravenosti a úspěšnosti absolventů škol při přechodu do pracovního života. Tyto informace poskytují resortu školství potřebnou zpětnou vazbu, a mohou tedy posloužit k dalšímu rozvoji vzdělávání.

Národní ústav pro vzdělávání (NÚV) se problematice odborného vzdělávání žáků a jejich následného uplatnění na trhu práce dlouhodobě věnuje. Každoročně jsou zpracovávány informace o vývoji oborové struktury žáků na středních i vyšších odborných školách, stejně jako údaje o nezaměstnanosti absolventů škol. V několikaletých časových intervalech jsou zjišťovány také jak názory zaměstnavatelů na připravenost absolventů škol pro praxi, tak i názory a pohled samotných absolventů na využití získaných dovedností. Mezi zpracovanými informacemi nechybí ani názory pracovníků úřadů práce, materiály zaměřené na zjišťování potřeb trhu práce prostřednictvím analýz inzertní nabídky pracovních míst, porovnávání shody mezi získaným vzděláním a vykonávaným zaměstnáním atd. Všechny tyto informace doposud zjištěné a zpracované v NÚV jsou dostupné na webových stránkách www.infoabsolvent.cz nebo na www.nuv.cz v části Vzdělávání a trh práce.

Zmíněné materiály a publikace jsou obvykle zaměřeny na jednu z uvedených tematických oblastí. Přitom řada jednání a rozhodování v odborném školství probíhá spíše v rámci stejného oborového zaměření, to znamená, že odpovídá sféře jednotlivých odvětví či sektorů. V tomto rámci jsou také organizovány a pracují oborové skupiny a sektorové rady, v nichž jsou zastoupeni odborníci a představitelé jak vzdělavatelů, tak zaměstnavatelů či jejich sdružení.

A právě potřeba mít pohromadě informace podle oborového zaměření stojí za vznikem tohoto materiálu. Ten totiž **obsahuje důležité a dostupné informace o počtech nově přijatých žáků a absolventů škol, o jejich připravenosti a úspěšnosti při přechodu na trh práce, popřípadě do dalšího vzdělávání, o tom, jestli absolventi skutečně v oboru pracují apod., pro zvolené odvětví, zde konkrétně pro odvětví ZEMĚDĚLSTVÍ**. Kromě této publikace vznikly stejné materiály i pro další odvětví: strojírenství, elektrotechnika, stavebnictví, ekonomika, obchod, služby a gastronomie.

Vzhledem ke svému charakteru by tato publikace měla sloužit především představitelům MŠMT, MPSV a krajských úřadů, zástupcům zaměstnavatelů v zemědělském odvětví, členům oborových skupin a sektorových rad pro oblast zemědělství ad. Ti všichni se totiž nějakou měrou podílí na rozvoji a směřování odborného vzdělávání, a to na úrovni daného odvětví.

Tato publikace obsahuje jen základní výtah dostupných informací. Vzhledem k jejímu omezenému rozsahu není možné do ní zahrnout všechny relevantní a užitečné informace ke každému tématu. Proto jsou v každé kapitole uvedeny zdrojové materiály a další užitečné odkazy, které je možné si volně vyhledat, a to především v **I**nformačním **S**ystému o uplatnění **A**bsolventů škol na trhu práce (**ISA**) na **www.infoabsolvent.cz**.

2. Nově přijatí žáci a absolventi škol

Nejprve je třeba se podívat, kolik absolventů škol vlastně každoročně své vzdělávání úspěšně dokončí. Informace o absolventech škol i počtech žáků vychází z výkonových statistik školství, které MŠMT každoročně povinně zjišťuje od škol. Pro komplexnější pohled je v této kapitole vždy uveden nejen počet absolventů **skupin oborů 41 Zemědělství a lesnictví** a **43 Veterinářství a veterinární prevence**, ale i počet absolventů celkem.

2.1 Vývoj počtu absolventů a jejich oborová struktura

V roce 2013 úspěšně ukončilo studium na střední škole (bez nástavbového studia) 91,9 tisíc absolventů, což je o 4,9 tisíc méně než v roce předchozím. Za poslední 4 roky se jejich počet snížil dokonce o 10,5 %. Navíc - vzhledem k výraznému úbytku počtu nově přijatých žáků do středních škol v posledních čtyřech letech z důvodu demografického poklesu - je nutno i v dalších letech počítat s dalším propadem celkového počtu absolventů středních škol.

Mezi absolventy středních škol (bez nástavbového studia) bylo v roce 2013 zhruba **27 %** absolventů **s výučním listem (kategorie E a H), 5,5 %** absolventů **s maturitou a s odborným výcvikem (kategorie L0), 42 %** absolventů klasických **maturitních oborů (kategorie M) a 25 %** absolventů **gymnaziálních oborů (kategorie K)**.

► Skupiny oborů 41 Zemědělství a lesnictví a 43 Veterinářství a veterinární prevence

Absolventi zemědělských oborů, tj. oborů ze skupiny **41 Zemědělství a lesnictví**, včetně maturitního oboru ze skupiny **43 Veterinářství a veterinární prevence**, tvořili v roce 2013 s počtem 3,9 tisíc přibližně **4,2 % ze všech absolventů** středních škol (bez nástavbového studia). Patří spíše k mírně nadprůměrným skupinám v zastoupení absolventů (nejvíce zastoupenými skupinami jsou gymnázia, ekonomické, gastronomické a strojírenské obory).

Počet absolventů zemědělských oborů dlouhodobě klesá. Do roku 2011 byla důvodem této skutečnosti spíše ztráta zájmu o uvedené obory mezi žáky, neboť se jejich počet snižoval rychleji než počet absolventů celkem. Podíl absolventů zemědělských oborů vzdělání na celkovém počtu absolventů se totiž mezi lety 2002 a 2011 snížil z 5,1 na 4,0 %. **Od roku 2011 se však podíl absolventů zemědělských oborů** středních škol (bez nástaveb) **opět mírně zvýšil na hodnoty 4,2 %**. Počet absolventů zemědělských oborů poslední dva roky neklesl pod 3,8 tisíc, a to i přes demografický úbytek žáků a absolventů celkově.

Z 3,9 tisíc absolventů zemědělských oborů vzdělání v roce 2013 jich **55 %** (2,1 tisíce) tvořili **absolventi s výučním listem** (kategorie E a H) a **45 %** (1,8 tisíce) představovali **absolventi** klasických **odborných maturitních oborů** (kategorie M). V jednotlivých kategoriích je však vývoj počtu absolventů rozdílný.

Podrobné údaje o počtech a podílech absolventů a jejich vývoji pak obsahují tabulka 2.1 a obrázky 2.1 a 2.2.

Tab. 2.1: Vývoj počtu absolventů škol podle kategorie vzdělání[1]

Absolventi - denní forma vzdělávání									
Rok	Kat. E,H		Kat. L0		Kat. M		Kat. K	Celkem (po ZŠ)	
	Sk. 41	Vše	**Sk. 41**	Vše	**Sk. 41,43**	Vše		**Sk. 41,43**	Vše
2002	3 317	44 483	69	6 792	2 315	42 428	18 527	5 714	*113 120*
2007	2 596	35 822	54	6 933	2 405	46 511	24 193	5 055	*114 112*
2010	2 246	27 449	19	7 241	2 101	43 363	24 198	4 366	*102 709*
2011	2 102	27 791	32	5 811	1 764	40 461	23 862	3 898	*98 455*
2012	2 372	27 243	24	5 506	1 719	39 590	23 888	4 115	*96 813*
2013	2 124	24 592	0	5 070	1 760	38 969	22 686	3 884	*91 884*
změna 10-13 (%)	-5,4%	-10,4%	-100,0%	-30,0%	-16,2%	-10,1%	-6,2%	-11,0%	-10,5%

Největší podíl absolventů zemědělských oborů ve středním vzdělávání končí **obory středního vzdělání s výučním listem**, tedy z **kategorie E a H**. V případě této kategorie ve skupině **41 Zemědělství a lesnictví** počet absolventů do roku 2011 klesal. Od tohoto data se snižování zastavilo a počet absolventů se pohybuje okolo 2,1 tisíc (v roce 2012 dokonce 2,4 tisíc). Snižování počtu absolventů zemědělských oborů s výučním listem ovšem nebylo tak razantní jako pokles počtu absolventů s výučním listem celkově, proto se **podíl absolventů zemědělských oborů s vyučením** na počtu vyučených celkem **postupně zvyšoval** ze 7,2 % v roce 2007 **na současných 8,6 %**, což je mírně nadprůměrná hodnota mezi skupinami oborů s výučním listem.

Počet i podíl absolventů **zemědělských oborů kategorie L/0**, tedy maturitních oborů, jejichž součástí je i odborný výcvik, zůstává **zanedbatelný**. V roce 2013 dokonce v těchto oborech žádný absolvent nekončil. V současnosti v této kategorii existuje jeden zemědělský obor vzdělání, a to Chovatel cizokrajných zvířat, v roce 2013/14 ho ve 4. ročníku studovalo 25 žáků.

Obr. 2.1 a 2.2: Vývoj počtu a podílu absolventů škol v jednotlivých kategoriích *(denní forma)*

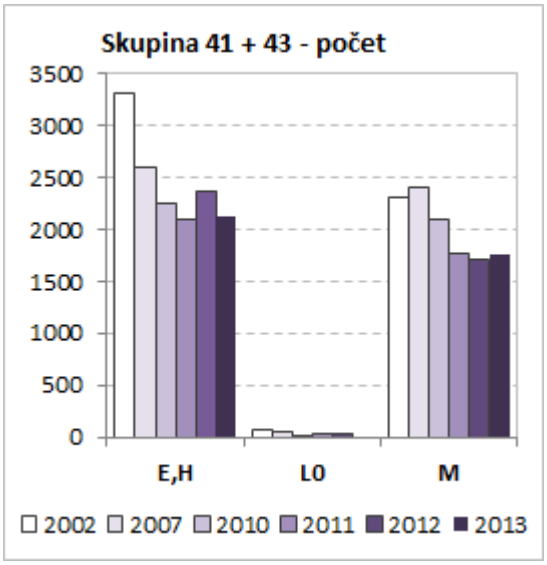

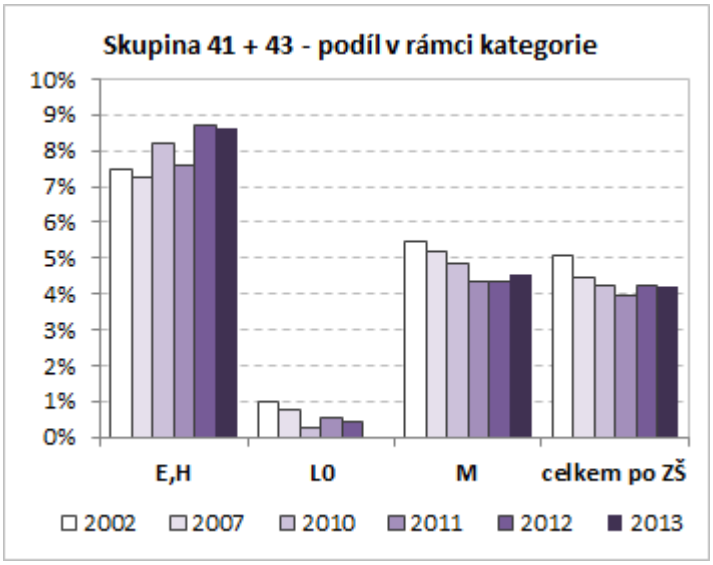

[1] *V tabulce je uvedena procentní hodnota změny počtu absolventů mezi roky 2010 a 2013, protože účelem bylo vyjádřit rozsah změn ve střednědobém období, tzn. v posledních 4 letech. Samozřejmě k velkým změnám docházelo už dříve, což dokazují hodnoty počtu absolventů v roce 2002 a 2007.*

Pokles počtu absolventů **klasických maturitních zemědělských oborů** (tedy z **kategorie M** – včetně oboru 4341M01 Veterinářství) probíhal s větší intenzitou než v případě vyučených absolventů. Počet těchto absolventů dlouhodobě klesl z 2,4 tisíc v roce 2007 na 1,8 tisíc v roce 2013, což představuje vyšší intenzitu poklesu počtu absolventů než v kategorii M celkem. V důsledku toho se **pozvolna snižoval i podíl absolventů zemědělských oborů v rámci kategorie M**, a to z 5,2 % v roce 2007 na 4,3 % v roce 2012. V posledním roce se však tento podíl opět mírně zvýšil na současných **4,5 %**. Z toho obor Veterinářství absolvovalo v roce 2013 celkem 365 žáků, což je přibližně 0,9 % absolventů kategorie M.

Počet absolventů **nástavbového studia** v posledních čtyřech letech klesá, hlavně v případě denní formy vzdělání. Zemědělské obory absolvuje jen nepatrné množství žáků nástavbového studia, v roce 2013 končilo zemědělský nástavbový obor jen 0,8 % absolventů nástaveb v denní a 0,3 % absolventů v jiné než denní formě vzdělání. V roce 2013 tak dosáhl počet absolventů nástavbového studia v zemědělství jen 37 absolventů. **Vyšší odborné vzdělání** v zemědělských oborech absolvuje přibližně 2,3 % absolventů VOŠ v denní formě vzdělání a 2,0 % v jiné než denní formě vzdělání. To značí, že na vyšších odborných školách jsou zemědělské obory zastoupeny spíše podprůměrně.

Tab. 2.2: Vývoj počtu absolventů škol podle kategorie vzdělání

Absolventi	Kat. L5				VOŠ			
Rok	denní		jiná forma		denní		jiná forma	
	Sk. 41	Vše	**Sk. 41**	Vše	**Sk. 41**	Vše	**Sk. 41**	Vše
2002	149	6 316	52	3 459	243	6 572	4	643
2007	158	8 142	37	5 889	225	5 310	31	923
2010	74	6 252	15	5 558	166	4 663	13	1 689
2011	48	4 412	13	4 554	126	4 657	42	1 753
2012	72	3 682	6	4 049	88	4 935	34	1 672
2013	27	3 238	10	3 425	113	4 819	32	1 618
2013 (%)	0,8%	-	0,3%	-	2,3%	-	2,0%	-

Pokud Vás zajímá oborová struktura absolventů podrobněji, doporučujeme podívat se na www.infoabsolvent.cz → do části **Absolventi a trh práce** → v záložce **Vzdělávání a volba oboru** je pod nadpisem → **Počty žáků a absolventů** umístěna stránka **Vývoj počtu absolventů SŠ a VOŠ**. V ní lze dohledat srovnání zastoupení absolventů v jednotlivých skupinách a kategoriích oborů.

2.2 Vývoj počtu nově přijatých žáků a jejich oborová struktura

Struktura absolventů úzce souvisí se strukturou nově přijatých žáků. Ta totiž předznamenává, jak přibližně se bude vyvíjet počet a struktura absolventů o několik let později. V současnosti dochází k velkému snížení počtu žáků, což se začalo projevovat výrazněji i na oborové struktuře žáků. Největší snížení nastalo v roce 2010/11, kdy do 1. ročníků středních škol bylo přijato 113 150 žáků oproti 127 793 žákům v roce 2009/10. Pokles nově přijatých žáků ovšem pokračoval dále, v roce 2013/14 tak do 1. ročníků středních škol (kromě nástaveb) bylo přijato 101 258 žáků.

V posledních 3 letech (2010 – 2013) tedy došlo k celkovému poklesu počtu žáků vstupujících do 1. ročníků oborů středních škol navazujících na základní školu, a to o 10,5 %. Nejméně za poslední 3 roky poklesl počet nově přijatých žáků do gymnaziálních oborů (o 3,0 %),

nejvíce pak u odborných maturitních oborů vzdělání (o 19 % u kategorie L0 a o 13 % u kategorie M). Počet žáků vstupujících do oborů s výučním listem se pak od roku 2010 snížil o 10 % (z 35,1 tisíc na 31,5 tisíc nově přijatých žáků).

► Skupiny oborů 41 Zemědělství a lesnictví a 43 Veterinářství a veterinární prevence

A jak je to s nově přijatými žáky ve skupinách oborů **41 Zemědělství a lesnictví a 43 Veterinářství a veterinární prevence**? Počet nově přijatých žáků v zemědělských oborech do roku 2010 mírně klesal, v posledních 4 letech však stagnuje na úrovni 5,3 – 5,5 tisíc nově přijatých žáků. Jak už bylo zmíněno, počet nově přijatých žáků do oborů navazujících na základní školu naopak poslední 4 roky výrazně klesl. To znamená, že se **podíl nově přijatých žáků do zemědělských oborů** navazujících přímo na základní školu **zvýšil ze 4,9 % v roce 2010 na 5,3 % v roce 2013**. V roce 2007 byl tento podíl dokonce jen 4,6 %, i když nově přijatých žáků do zemědělských oborů nastoupilo téměř 6,2 tisíc.

Z 5,4 tisíc nově přijatých žáků do zemědělských oborů vzdělání v roce 2013 jich **58 %** (3,1 tisíc) bylo přijato do zemědělských oborů **s výučním listem** (kategorie E a H), **41 %** (2,2 tisíce) pak do **zemědělských maturitních oborů kategorie M** a zbylé 1 % (přibližně 2 třídy) představovali nově přijatí žáci do zemědělských oborů s maturitou a odborným výcvikem (kategorie L0).

Tab. 2.3: Vývoj počtu nově přijatých žáků do oborů středních škol po ZŠ podle kategorie vzdělání

Nově přijatí žáci - denní forma vzdělávání									
Rok	Kat. E,H		Kat. L0		Kat. M		Kat. K	Celkem (po ZŠ)	
	Sk. 41	Vše	**Sk. 41**	Vše	**Sk. 41,43**	Vše		**Sk. 41,43**	Vše
2002	4 000	52 508	86	8 817	2 814	53 003	25 308	6 900	*141 239*
2007	3 365	42 093	60	10 110	2 764	55 185	25 845	6 189	*134 114*
2010	3 049	35 123	29	8 002	2 414	46 156	22 859	5 492	*113 150*
2011	3 147	33 876	24	7 186	2 355	42 651	22 361	5 526	*107 081*
2012	3 184	33 202	38	6 406	2 117	40 022	22 811	5 339	*103 419*
2013	3 146	31 566	54	6 486	2 216	40 060	22 175	5 416	*101 258*
změna 10-13 (%)	3,2%	-10,1%	86,2%	-18,9%	-8,2%	-13,2%	-3,0%	-1,4%	-10,5%

Do **zemědělských oborů s výučním listem** je ročně **přijato** přibližně **3,1 tisíc žáků**, což odpovídá podílu **10 %** nově přijatých žáků do učebních oborů. Zatímco počet nově přijatých žáků do zemědělských učebních oborů poslední 4 roky stagnuje, naopak jejich **podíl mezi vyučenými dlouhodobě roste** (z 8,0 % v roce 2007 na 10 % v roce 2013). Je to dáno celkovým poklesem počtu nově přijatých žáků do učebních oborů.

Trochu jiný trend se projevuje v případě nově přijatých žáků do **zemědělských oborů s maturitou kategorie M** (včetně oboru Veterinářství). Od roku 2010 mírně ubylo nově přijatých žáků do zemědělských oborů v kategorii M, a to o 8 %, zatímco snížení počtu nově přijatých žáků do této kategorie celkem dosáhlo 13 %. To znamená, že i přes mírné snížení počtu nově přijatých žáků se **podíl nově přijatých žáků do zemědělských oborů v kategorii M** pomalu kolísavě zvýšil z 5,2 % v roce 2010 na **5,5 %** v roce 2013.

Počet nově přijatých žáků do **zemědělských oborů kategorie L0** (s maturitou a odborným výcvikem) je zanedbatelný. Jedná se o žáky přijaté do specificky zaměřeného oboru Chovatel cizokrajných zvířat. V posledních 4 letech se však počet nově přijatých žáků do tohoto oboru téměř zdvojnásobil.

Podíl žáků vstupujících do zemědělských oborů s výučním listem tedy poslední čtyři roky spíše stagnuje, u maturitních oborů pak spíše mírně klesá. To znamená, že i v době, kdy klesá počet žáků celkově, se daří přijímat do zemědělských oborů s výučním listem i s maturitou nové žáky ve stejném nebo i vyšším zastoupení než v předchozích letech. Podrobnější údaje o počtech a podílech nově přijatých žáků a jejich vývoji pak obsahují tab. 2.3 a obr. 2.3 a 2.4.

Obr. 2.3 a 2.4: Vývoj počtu a podílu nově přijatých žáků v jednotlivých kategoriích *(denní forma)*

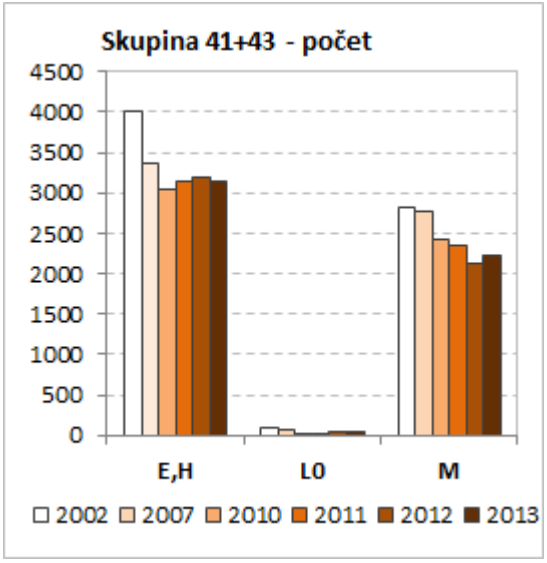

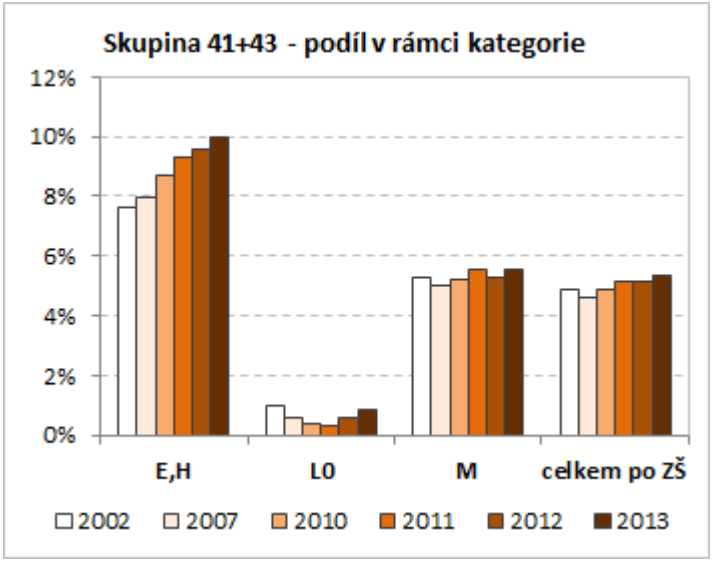

V případě nástavbového studia dochází dlouhodobě ke snižování počtu nově přijatých žáků. **Nově přijatí žáci zemědělských oborů** tvoří ze všech nově přijatých 1,5 % v denní a zanedbatelných 0,2 % v jiné než denní formě vzdělání. V roce 2013 dosáhl počet nově přijatých žáků do nástavbového studia v zemědělství hodnoty 123 žáků.

Na **vyšší odborné školy** bylo v roce 2013 přijato do zemědělských oborů 321 žáků, přibližně třetina jich studuje v jiné než denní formě vzdělání. Zemědělské obory jsou pak mezi nově přijatými žáky na vyšších odborných školách zastoupeny v 2,4 % případů u denní formy vzdělání a v 3,6 % u jiných forem vzdělání.

Tab. 2.4: Vývoj počtu žáků nově přijatých od oborů navazujících na SŠ podle kategorie vzdělání

Nově přijatí žáci do 1.r.	Kat. L5				VOŠ			
	denní		jiná forma		denní		jiná forma	
Rok	**Sk. 41**	Vše	**Sk. 41**	Vše	**Sk. 41**	Vše	**Sk. 41**	Vše
2002	286	11 412	37	8 673	405	10 709	19	2 024
2007	159	11 406	23	11 005	286	8 786	63	3 189
2010	161	10 609	48	10 519	222	9 414	108	3 424
2011	106	9 174	15	7 514	213	8 464	95	3 316
2012	138	7 791	29	6 148	216	8 706	127	3 260
2013	109	7 036	14	6 006	205	8 548	116	3 257
2013 (%)	1,5%	-	0,2%	-	2,4%	-	3,6%	-

Pro zájemce o další informace týkající se struktury nově přijatých žáků do škol doporučujeme podívat se na stránku www.infoabsolvent.cz → do části **Absolventi a trh práce** → v záložce **Vzdělávání a volba oboru** pod nadpisem → **Počty žáků a absolventů**→ **Oborová struktura žáků v SŠ a VOŠ**.

Vývoj počtu nově přijatých žáků najdete pak v publikaci:

VOJTĚCH, J., PATEROVÁ, P.: *Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v EU – 2013/14. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2014. 47 stran,*
dostupné na http://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-87.

2.3 Struktura nově přijatých žáků v krajích

Tabulka 2.5 obsahuje údaje o počtech nově přijatých žáků v jednotlivých kategoriích a v oborech skupin 41 Zemědělství a lesnictví a 43 Veterinářství a veterinární prevence v roce 2013, a to v krajském členění. Vzhledem k různé velikosti krajů je však potřebné pro vzájemné srovnávání mezi kraji využít spíše podíl nově přijatých žáků zemědělských oborů na celkovém počtu nově přijatých žáků (obr. 2.5).

Tab. 2.5: Počet nově přijatých žáků podle kategorie vzdělání v roce 2013 v krajích *(denní forma)*

Kraj	Kat. E,H		Kat. L0		Kat. M		Kat. K	Celkem (po ZŠ)	
	Sk. 41	Vše	**Sk. 41**	Vše	**Sk. 41,43**	Vše		**Sk. 41,43**	Vše
Hl. m. Praha	152	2 413	24	793	101	5 887	3 848	277	13 080
Středočeský kraj	387	3 163	0	454	325	3 530	2 049	712	9 296
Jihočeský kraj	316	2 059	0	416	349	2 651	1 333	665	6 497
Plzeňský kraj	159	1 709	0	354	117	2 070	939	276	5 094
Karlovarský kraj	86	1 155	0	159	46	990	533	132	2 848
Ústecký kraj	254	3 079	0	443	122	3 440	1 454	376	8 523
Liberecký kraj	118	1 496	0	153	18	1 614	719	136	4 020
Královéhradecký kraj	202	1 811	0	268	219	2 531	1 175	421	5 844
Pardubický kraj	239	1 705	30	367	202	1 942	1 105	471	5 155
Kraj Vysočina	200	1 614	0	322	114	1 982	1 073	314	5 054
Jihomoravský kraj	282	3 337	0	814	179	4 166	2 662	461	11 095
Olomoucký kraj	280	2 213	0	520	152	2 385	1 383	432	6 580
Zlínský kraj	138	1 644	0	545	123	2 176	1 390	261	5 785
Moravskoslezský kraj	333	4 168	0	878	149	4 696	2 512	482	12 387
ČR	3 146	31 566	54	6 486	2 216	40 060	22 175	5 416	101 258

V roce 2013 bylo v České republice přijato do 1. ročníků středních škol (bez nástavbového studia) 5 416 žáků do zemědělských oborů (včetně Veterinářství), což představuje 5,3 % všech nově přijatých žáků. Rozdíly tohoto ukazatele mezi jednotlivými kraji jsou však vysoké. Pod 4 % se podíl nově přijatých žáků do zemědělských oborů navazujících na ZŠ pohybuje v Moravskoslezském kraji (3,9 %) a v Libereckém kraji (3,4 %), v Praze tento podíl činí jen 2,1 %. Naopak nejvyšší zastoupení nově přijatých žáků do zemědělských oborů lze nalézt v krajích Jihočeském (10,2 %), Pardubickém (9,1 %) a ve Středočeském (7,7 %).

Podíl nově přijatých do **zemědělských oborů s výučním listem** (ze všech nově přijatých) se objevuje nejvyšší v Jihočeském kraji (4,9 %) a nejnižší v Praze (1,2 %). Do **maturitních zemědělských oborů** (kategorie M) je největší podíl žáků přijat také v Jihočeském kraji (5,4 %), který vyčnívá v porovnání s jinými kraji, následuje až Pardubický kraj s 3,9 %, na druhé straně v Libereckém kraji je do zemědělských maturitních oborů nově přijato jen 0,4 % ze všech žáků po základní škole, v Praze pak 0,8 % žáků.

Obr. 2.5: Podíl nově přijatých žáků v dané kategorii a skupině na celkovém počtu žáků nově přijatých do oborů navazujících na ZŠ v roce 2013 v krajích *(denní forma)*

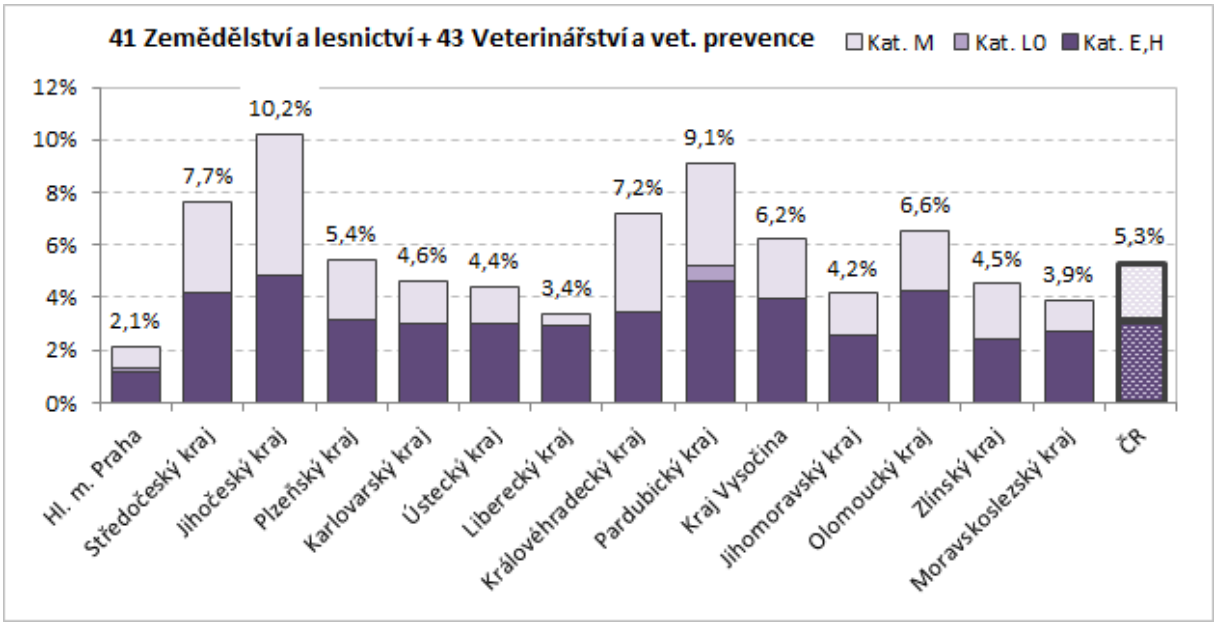

Každoroční krajský přehled vývoje počtu a podílu žáků a absolventů podle kategorie vzdělání je umístěn na webových stránkách www.nuv.cz → v části **Vzdělávání a trh práce** → pod odkazy Souhrn informací o všech krajích, nebo Informace o jednotlivých krajích.

2.4 Přehled oborů vzdělání

Velké změny se v posledních letech uskutečnily také v oblasti soustavy oborů vzdělání. Kurikulární reforma je spojena spíše s obsahovými proměnami přípravy a realizace vzdělávání, ovšem součástí těchto změn byla i redukce počtu oborů vzdělání. Nově vzniklé obory vzdělání jsou totiž šířeji koncipovány, aby umožnily absolventům širší uplatnitelnost, ale dávají také školám možnost upravit si vzdělávací program o regionální prvek (promítnutí místních specifik trhu práce, požadavků zaměstnavatelů, provozních a technických podmínek školy apod.).

Kurikulární reforma probíhala několik let, kdy byly postupně během čtyř let vydávány nové rámcové vzdělávací programy a navíc školy měly dvouletou lhůtu pro implementaci nových oborů do výuky prostřednictvím vytvoření vlastních školních vzdělávacích programů. Proto jsou na některých školách v současnosti vyučovány ještě dobíhající obory staré soustavy, od roku 2012 už jsou však všichni žáci přijímáni jen do nových oborů vzdělání.

Tabulka 2.6 obsahuje přehled počtu oborů, do kterých byli přijati žáci do 1. ročníků. Je zde zřejmý trend redukce oborů vzdělání ve středním odborném vzdělávání. V roce 2007 (ještě před kurikulární reformou) byli noví žáci přijati do 495 různých oborů vzdělání na středních školách, v roce 2013 už jen do 248. Skupinu oborů **41 Zemědělství a lesnictví** lze společně se stavebními obory řadit mezi skupiny s nejvyšším počtem různých oborů vzdělání na úrovni středních škol. V roce 2013 byli žáci přijati do 26 různých zemědělských středoškolských oborů vzdělání (bez rozlišení kategorie), z toho je 15 oborů s výučním listem, jeden obor v kategorii L0 (střední vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem) a sedm oborů v klasických maturitních oborech (kategorie M). K tomu lze ještě přičíst jeden obor v kategorii M ze skupiny 43 Veterinářství a veterinární prevence.

V roce 2007 byli do oborů skupiny 41 Zemědělství a lesnictví přijati žáci do 31 různých oborů na úrovni středoškolského vzdělání. Zemědělské obory tedy redukce oborů příliš nezasáhla, výjimkou jsou pouze obory kategorie E (nižší vzdělání s výučním listem).

Přehled zemědělských oborů realizovaných ve školním roce 2013/14 na středních školách, včetně počtu žáků v jednotlivých ročnících najdete v tabulce 2.7.

Tab. 2.6: Vývoj počtu oborů vzdělání, do kterých byli v daném roce přijati žáci do 1. ročníku denního studia

Kategorie	Sk. 41 Zemědělství a lesnictví			Celkem		
	2002	2007	2013	2002	2007	2013
Všechny	40	31	26	579	495	248
E	10	9	5	67	56	32
H	14	11	10	151	113	72
L0	2	2	1	49	48	29
M	10	7	7	213	210	75
L5	4	2	3	52	30	22

Tab. 2.7: Přehled oborů vzdělání s počtem žáků a absolventů v roce 2013/14 *v denní formě vzdělání*

Kategorie a obor vzdělání		1. roč.	2. roč.	3. roč.	4. roč.	Absolventi	Nově přijatí
Kategorie E		690	574	482	0	449	657
4151E006	Farmářské práce	0	0	0	0	18	0
4151E01	Zemědělské práce	45	37	19	0	15	45
4152E005	Sadov.a květinář.práce	0	0	0	0	6	0
4152E01	Zahradnické práce	364	293	291	0	231	344
4152E02	Zahradnická výroba	64	70	0	0	36	58
4152E510	Zahradnická výroba	0	0	0	0	2	0
4155E01	Opravářské práce	200	161	172	0	130	195
4156E01	Lesnické práce	17	13	0	0	11	15
Kategorie H		2606	2466	2271	0	1675	2489
4151H01	Zemědělec-farmář	240	241	193	0	139	229
4151H02	Včelař	2	0	0	0	0	2
4152H01	Zahradník	450	389	388	0	279	422
4153H01	Rybář	49	67	37	0	50	46
4153H02	Jezdec a chovatel koní	158	123	99	0	91	156
4154H002	Kovář a podkovář	0	0	0	0	7	0
4154H01	Podkovář a zeměd.kovář	35	34	33	0	14	35
4155H01	Opravář zeměděl.strojů	1417	1375	1267	0	922	1354
4156H001	Mechanizátor les.výroby	0	0	0	0	2	0
4156H01	Lesní mechanizátor	166	168	186	0	148	157
4156H02	Opravář lesnických strojů	82	63	57	0	16	81
4157H01	Zpracovatel dřeva	7	6	11	0	7	7
Kategorie L0		54	25	25	25	0	54
4143L004	Chovatel cizokraj.zvířat	0	0	0	25	0	0
4143L01	Chovatel cizokraj.zvířat	54	25	25	0	0	54
Kategorie M - skupina 43		552	507	451	381	365	545
4341M01	Veterinářství	552	507	451	381	365	545

Kategorie a obor vzdělání		1. roč.	2. roč.	3. roč.	4. roč.	Absolventi	Nově přijatí
Kategorie M		1730	1523	1639	1766	1395	1671
4141M001	Agropodnikání	0	0	0	1	2	0
4141M01	Agropodnikání	814	663	709	839	618	776
4142M01	Vinohradnictví	17	27	21	19	22	17
4143M001	Rybářství	0	0	0	0	26	0
4143M002	Chovatelství	0	0	0	42	46	0
4143M01	Rybářství	36	56	36	30	0	36
4143M02	Chovatelství	82	69	62	14	0	81
4144M01	Zahradnictví	272	287	306	334	292	266
4145M01	Mechanizace a služby	276	219	281	260	198	264
4146M001	Lesnictví	0	0	0	0	3	0
4146M01	Lesnictví	233	202	224	227	188	231
Kategorie L5		119	92	0	0	27	109
4141L504	Zemědělství-rybářství	0	0	0	0	6	0
4143L51	Rybářství	24	15	0	0	0	21
4144L501	Zahradnictví	0	0	0	0	6	0
4144L51	Zahradnictví	54	34	0	0	6	48
4145L505	Mechaniz.zem.a les.hosp.	0	0	0	0	5	0
4145L51	Mechanizace zemědělství	41	43	0	0	4	40

2.5 Přehled středních škol

S klesajícím počtem žáků bylo nutné optimalizovat také síť středních škol. Zatímco v roce 2002 přijalo žáky do 1. ročníků 1 571 středních škol, z toho 199 škol přijalo žáky do některého ze zemědělských oborů vzdělání, v roce 2013 byl celkový počet škol (s alespoň jedním přijatým žákem) 1 321, z toho 163 škol s obory zaměřenými na zemědělství. Podrobnější počty škol, které přijaly žáky do 1. ročníků oborů středních škol, a to v detailu, o jakou kategorii vzdělání se jednalo, jsou uvedeny v tabulkách 2.8 a 2.9 (ve druhé z nich v členění podle krajů).

Pokud Vás více zajímají změny ve struktuře středních škol a oborů vzdělání, doporučujeme vyhledat si publikaci SKÁCELOVÁ, P., VOJTĚCH, J.: *Analýza realizované vzdělávací nabídky středních škol ve školních rocích 1998/99, 2003/04 a 2008/09*. Praha: NÚOV, 2010. 48 stran, dostupnou na http://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-47

Tab. 2.8: Počet škol, které v daných letech přijaly ke studiu žáky *do oborů v denní formě vzdělání*

Rok	Sk. 41 Zemědělství a lesnictví						Celkem					
	Všechny	E	H	L0	M	L5	**Všechny**	E	H	L0	M	L5
2002	199	70	106	3	63	11	1571	195	546	228	767	344
2007	171	59	94	3	65	6	1444	162	474	259	807	331
2013	163	61	102	2	60	7	1321	166	442	237	725	269

*Tab. 2.9: **Počet škol, které v roce 2013 přijaly ke studiu žáky** do oborů v denní formě vzdělání*

Kraj	Sk. 41 Zemědělství a lesnictví						Celkem					
	Všechny	E	H	L0	M	L5	**Všechny**	E	H	L0	M	L5
Hl. m. Praha	6	3	4	1	3	1	191	12	36	24	90	27
Středočeský kraj	24	9	14	0	9	0	148	21	53	23	77	31
Jihočeský kraj	17	5	12	0	5	1	89	9	34	14	51	20
Plzeňský kraj	15	5	7	0	5	0	56	8	23	12	31	14
Karlovarský kraj	5	1	4	0	3	0	37	7	18	9	22	6
Ústecký kraj	13	8	6	0	5	0	96	24	35	22	55	19
Liberecký kraj	4	2	3	0	0	0	50	7	14	4	34	8
Královéhradecký kraj	10	3	6	0	5	1	80	7	28	12	51	15
Pardubický kraj	7	2	5	1	3	1	73	5	30	18	40	16
Kraj Vysočina	10	2	8	0	3	0	74	10	27	13	37	17
Jihomoravský kraj	14	6	8	0	7	2	127	14	40	25	71	29
Olomoucký kraj	13	5	9	0	4	1	97	16	32	18	48	21
Zlínský kraj	10	4	7	0	2	0	66	10	25	18	39	16
Moravskoslezský kraj	15	6	9	0	6	0	137	16	47	25	79	30
ČR	163	61	102	2	60	7	1321	166	442	237	725	269

3. Nezaměstnanost absolventů škol na trhu práce

Nezaměstnanost absolventů škol patří k důležitým ukazatelům, které názorně vypovídají o uplatnitelnosti absolventů škol, ale i o zájmu a potřebách zaměstnavatelů. Tento ukazatel totiž umožňuje srovnávat situaci absolventů jak v čase, tak mezi jednotlivými druhy vzdělání. Míra nezaměstnanosti absolventů škol vyjadřuje, kolik procent absolventů zůstalo bez zaměstnání a přihlásilo se do evidence na úřadu práce. Uváděné hodnoty vychází z poměru počtu absolventů v posledním ukončeném školním roce a počtu evidovaných nezaměstnaných v nich. Míra nezaměstnanosti absolventů se vztahuje vždy k datu 30. dubna daného roku.

3.1 Nezaměstnanost absolventů škol podle kategorie vzdělání

Míra nezaměstnanosti absolventů je velmi citlivá na ekonomický vývoj. V letech 2003 – 2008 se vlivem příznivé hospodářské situace nezaměstnanost absolventů snížila na minimální hodnoty. Mezi lety 2008 až 2010 se míra nezaměstnanosti absolventů začala vlivem ekonomické krize zvyšovat, aby v následujících dvou letech 2011 – 2012 zase postupně klesala. Nepříznivý vývoj ekonomiky, který vyústil v druhou hospodářskou recesi, kdy 6 čtvrtletí po sobě ekonomika klesala, způsobil opětovné zvýšení **míry nezaměstnanosti absolventů škol v dubnu 2013** na nové **maximum. V roce 2014 se však situace na trhu práce stabilizovala, ekonomika začala růst a nezaměstnanost absolventů škol opět v porovnání s předchozím rokem klesla. Přesto v dubnu 2014 dosahovala míra nezaměstnanosti absolventů vyšších hodnot než v roce 2012.**

Nejvyšší míra nezaměstnanosti byla i v roce 2014 zaznamenána tradičně u absolventů s výučním listem (kategorie E+H; 17,8 %[2]) a u absolventů nástavbového vzdělání (kategorie L5; 18,5 %). Ve srovnání s předchozím rokem došlo u těchto kategorií k poklesu o více než

[2] *Je skutečností, že absolventi učebních oborů kategorie E mají výrazně vyšší míru nezaměstnanosti než absolventi kategorie H, na druhou stranu je jejich počet řádově nižší, proto hodnotu míry nezaměstnanosti výrazně neovlivní. Hodnoty nezaměstnanosti absolventů oborů kategorií E a H samostatně lze nalézt v dále uvedených odkazech.*

9 %. **Nejnižší hodnoty nezaměstnanosti** pak vykazují absolventi oborů s maturitou bez odborného výcviku (kategorie M; 11,6 %) a vyšších odborných škol (kategorie N; 10,2 %), i zde došlo ke snížení měr nezaměstnanosti absolventů ve srovnání s rokem 2013. Ve středu škály jsou pak absolventi maturitních oborů s odborným výcvikem (kategorie L0), jejichž nezaměstnanost dosáhla v roce 2014 celkově 14,2 %. **Ve všech uvedených kategoriích vzdělání dosahuje však nezaměstnanost absolventů škol v roce 2014 vyšších hodnot než v roce 2012, zároveň však mnohem nižších než v roce 2013.**

Tab. 3.1: Nezaměstnanost absolventů škol podle kategorie v letech 2012 – 2014[3]

Kat.	Rok	Skup. 41 Zemědělství a lesnictví			Celkem
		Počet absolventů	Počet nezam. abs.	Míra nezaměstnanosti abs.	Míra nezaměstnanosti abs.
E+H	2012	2147	365	17,0%	16,7%
	2013	2372	577	24,3%	27,4%
	2014	2124	374	**17,6%**	**17,8%**
M	2012	1439	165	11,5%	9,0%
	2013	1435	319	22,2%	14,8%
	2014	1395	204	**14,6%**	**11,6%**
M skup. 43	2012	335	34	10,1%	9,0%
	2013	295	51	17,3%	14,8%
	2014	365	34	**9,3%**	**11,6%**
L5	2012	48	10	20,8%	17,6%
	2013	72	13	18,1%	29,6%
	2014	27	6	**22,2%**	**18,5%**
N	2012	126	21	16,7%	7,9%
	2013	88	10	11,4%	11,9%
	2014	113	24	**21,2%**	**10,2%**

► Skupina oborů 41 Zemědělství a lesnictví

Absolventi zemědělských oborů vykazují dlouhodobě průměrné či mírně nadprůměrné hodnoty nezaměstnanosti ve všech kategoriích vzdělání. Vývojové trendy nezaměstnanosti absolventů zemědělských oborů pak kopírují vývoj nezaměstnanosti absolventů obecně. Vývoj nezaměstnanosti absolventů škol za posledních 6 let v jednotlivých kategoriích a skupině oborů 41 Zemědělství a lesnictví je znázorněn v grafech na obrázcích 3.1 až 3.4.

U absolventů **zemědělských oborů s výučním listem** se v roce 2014 nezaměstnanost pohybovala na úrovni **17,6 %**, tedy téměř na **průměrné hodnotě míry nezaměstnanosti u vyučených celkem** (17,8 %). Podobně tomu bylo také v roce 2012, kdy nezaměstnanost vyučených absolventů dosáhla 16,7 %, v případě zemědělských oborů pak 17,0 %. Pouze v roce 2013 nezaměstnanost těchto absolventů výrazně vzrostla až na 24,3 %.

Absolventi klasických **zemědělských oborů s maturitou (kategorie M)** vykazují **dlouhodobě spíše nadprůměrnou míru nezaměstnanost absolventů škol**, když v roce 2014 **míra nezaměstnanosti maturantů v zemědělství činila 14,6 %** (v kategorii M celkem pak 11,6 %) a v roce 2013 dosáhla dokonce 22 % (v kategorii M celkem 14,8 %). Ve skupině oborů 43 Veterinářství a veterinářská prevence míra nezaměstnanosti absolventů spíše kolísá, v roce 2014 byla podprůměrná (9,3 %).

[3] *Údaje o počtech absolventů jsou převedeny podle daných vazeb již na **obory vzdělání nové vzdělávací soustavy**, proto počty absolventů plně neodpovídají počtům absolventů v předchozí kapitole.*

Ve skupině **oborů 41 Zemědělství a lesnictví** u **nástavbového a vyššího odborného vzdělání** hodnoty **měr nezaměstnanosti dosti kolísají nebo rostou**, a to z důvodu **nižšího počtu absolventů**. Obecně však dosahují spíše **nadprůměrných hodnot** ve srovnání s průměrnými hodnotami v rámci kategorií nástaveb a vyšších odborných škol.

Obr. 3.1–3.2: Míra nezaměstnanosti absolventů s výučním listem a absolventů s maturitní zkouškou kategorie M v letech 2009 – 2014

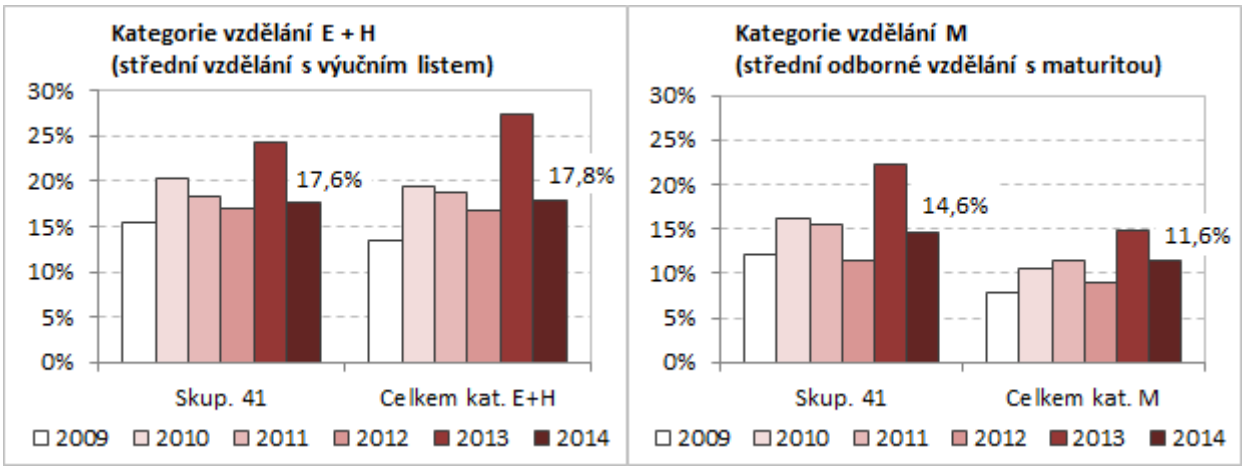

Obr. 3.3–3.4: Míra nezaměstnanosti absolventů nástavbového a vyššího odborného vzdělání v letech 2009 – 2014

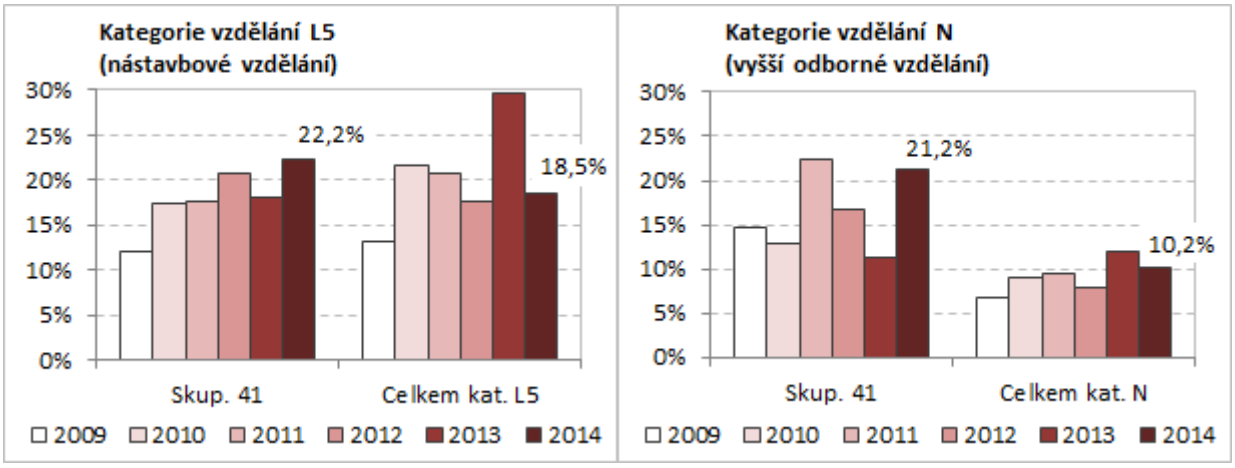

Pro další informace, souhrny i metodologii k tématu nezaměstnanosti absolventů škol doporučuji podívat se na stránky www.infoabsolvent.cz → do části **Absolventi a trh práce** → v záložce **Nezaměstnanost** pod nadpisem → **Nezaměstnanost absolventů škol**. Najdete zde informace o nezaměstnanosti absolventů škol podle jednotlivých kategorií i skupin oborů vzdělání, včetně jejich porovnání.

Výchozí publikace: Úlovec, M. – Vojtěch, J.: *Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním – 2014*. Praha: NÚV, 2014. 56 stran, (dostupné na http://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-97).

3.2 Nezaměstnanost absolventů škol podle oboru vzdělání

V tabulce 3.2 jsou uvedeny míry nezaměstnanosti absolventů škol v roce 2013 a 2014 podle jednotlivých oborů vzdělání. Některé obory však vykazují malé množství absolventů, v takových případech není míra jejich nezaměstnanosti příliš vypovídající. Údaje o počtech

absolventů byly převedeny již na **obory vzdělání nové vzdělávací soustavy**, proto počty absolventů neodpovídají počtům absolventů podle oborů uvedeným v tabulce 2.7.

Mezi obory s **nižší mírou nezaměstnanosti absolventů** patří učební obor **Opravář zemědělských strojů**, nebo maturitní obory **Lesnictví** či **Veterinářství** (zařazený do skupiny 43 Veterinářství a veterinární prevence). Naopak vyšší nezaměstnanost absolventů najdeme v roce 2014 mezi učebními obory Zahradník, Jezdec a chovatel koní, či u maturitních oborů Agropodnikání a Zahradnictví.

Nezaměstnanost absolventů škol podle jednotlivých oborů si můžete vyhledat také na webové stránce http://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/5-1-02.

Tab. 3.2: Míra nezaměstnanosti absolventů škol podle oborů v letech 2013 a 2014

Obor	Název oboru	2013			2014		
		ABS	NZ	MIRA NZ	ABS	NZ	MIRA NZ
4152E02	Zahradnická výroba	15	3	20,0%	44	1	2,3%
4155H01	Opravář zemědělských strojů	1052	183	17,4%	922	117	12,7%
4156H01	Lesní mechanizátor	161	36	22,4%	150	23	15,3%
4156H02	Opravář lesnických strojů	27	5	18,5%	16	3	18,8%
4154H01	Podkovář a zemědělský kovář	31	3	9,7%	21	4	19,0%
4151H01	Zemědělec - farmář	129	45	34,9%	139	27	19,4%
4152H01	Zahradník	317	104	32,8%	279	58	20,8%
4152E01	Zahradnické práce	254	82	32,3%	231	52	22,5%
4153H01	Rybář	52	8	15,4%	50	12	24,0%
4155E01	Opravářské práce	197	72	36,5%	130	34	26,2%
4156E01	Lesnické práce	7	2	28,6%	11	3	27,3%
4153H02	Jezdec a chovatel koní	100	26	26,0%	91	27	29,7%
4151E01	Zemědělské práce	24	4	16,7%	33	10	30,3%
4157H01	Zpracovatel dřeva	6	1	16,7%	7	3	42,9%
4143L01	Chovatel cizokrajných zvířat	13	1	7,7%	.	.	.
4146M01	Lesnictví	196	29	14,8%	191	10	5,2%
4341M01	Veterinářství	295	51	17,3%	365	34	9,3%
4145M01	Mechanizace a služby	217	52	24,0%	198	21	10,6%
4141M01	Agropodnikání	644	155	24,1%	620	101	16,3%
4144M01	Zahradnictví	308	66	21,4%	292	48	16,4%
4143M01	Rybářství	20	3	15,0%	26	6	23,1%
4143M02	Chovatelství	47	14	29,8%	46	12	26,1%
4142M01	Vinohradnictví	3	0	0,0%	22	6	27,3%
4143L51	Rybářství	1	6	16,7%	6	0	0,0%
4144L51	Zahradnictví	38	8	21,1%	12	3	25,0%
4145L51	Mechanizace zemědělství a lesního hospodářství	28	4	14,3%	9	3	33,3%

Pozn.: ABS…počet absolventů v předchozím školním roce; NZ…počet evidovaných nezaměstnaných absolventů; MIRA NZ…míra nezaměstnanosti absolventů škol k 30. dubnu.

3.3 Nezaměstnanost absolventů škol v krajích

Národní ústav pro vzdělávání každoročně zpracovává reporty o nezaměstnanosti absolventů škol pro jednotlivé kraje. Pro každý kraj je zpracováván dlouhodobější vývoj nezaměstnanosti absolventů podle kategorií, včetně srovnání se situací v České republice. Nechybí zde ani aktuální míry nezaměstnanosti absolventů v kraji v členění podle skupin oborů vzdělání. Kromě toho je k dispozici také zpráva za Českou republiku, ve které jsou hodnoty nezaměstnanosti absolventů v krajích navzájem porovnány. Uvedené materiály jsou

veřejně dostupné na webových stránkách www.nuv.cz → v části **Vzdělávání a trh práce** → pod odkazy Souhrn informací o všech krajích nebo Informace o jednotlivých krajích.

4. Přechod absolventů škol na vysoké a vyšší odborné školy

Absolventi středních škol, kteří získají maturitní vzdělání, mohou dále pokračovat v terciárním studiu, a to na vyšších odborných či vysokých školách. Jaký podíl absolventů se však do dalšího studia hlásí a kolik je jich přijato? Tyto informace je možné získat z vysokoškolských matrik. V následující kapitole se údaje vztahují pouze k uchazečům, kteří se hlásí ke studiu na vysoké a vyšší odborné školy bezprostředně po ukončení střední školy.

4.1 Přihlašování absolventů s maturitou na vyšší odborné a vysoké školy

S rostoucími kapacitami vysokých škol v minulých letech narůstaly i počty přihlášených a přijatých absolventů oborů středních škol (včetně nástavbového vzdělávání). V posledních letech se však počty přihlášených pomalu snižují vlivem klesající demografické křivky. Podíly absolventů středních škol hlásících se a přijatých do terciárního vzdělávání se však poměrně stabilizovaly.

Podíl absolventů středních škol hlásících se ke studiu na vysoké škole se v letech 2010 – 2013 pohyboval na úrovni 79 – 83 %. Obdobně bylo k vysokoškolskému studiu ve stejném období přijato 65 – 68 % všech absolventů středních škol. U vyšších odborných škol se zájem a úspěšnost absolventů při přijímání také ustálily. O studium na vyšší odborné škole v daném období projevilo zájem 11 % absolventů středních škol a přijato jich bylo 9 %.

Obr. 4.1: Podíl přihlášených a přijatých absolventů SŠ hlásících se na VŠ

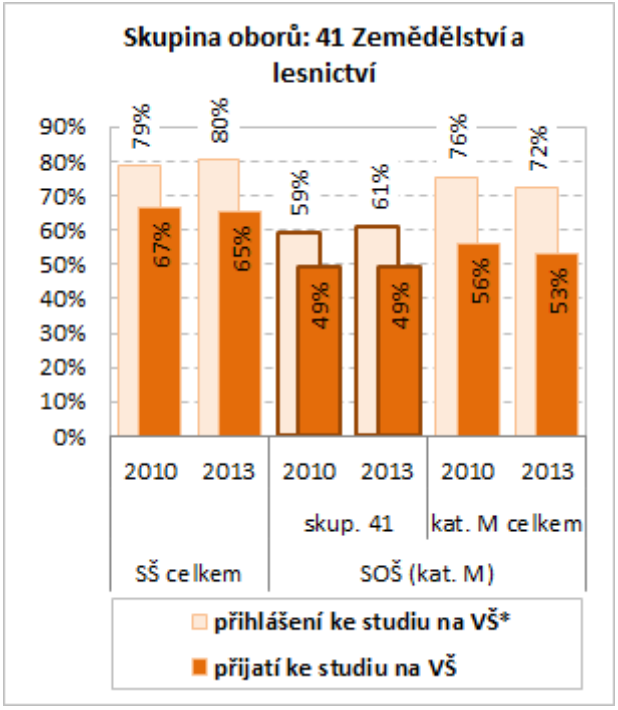

Obr. 4.2: Podíl přihlášených a přijatých absolventů SŠ hlásících se na VOŠ

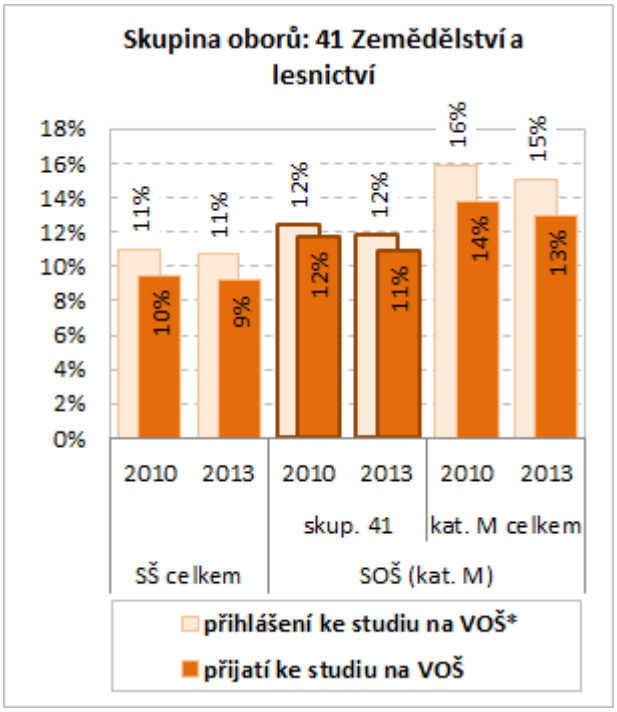

Pozn.: Přihlášení ke studiu = podíl absolventů, kteří podali přihlášku a zároveň se dostavili k přijímacímu řízení (pokud se přijímací zkoušky nekonaly, byli započteni všichni přihlášení).

Nejčastěji se ke studiu na vyšších odborných či vysokých školách hlásí maturanti z gymnázií (100 %) a lyceí (94 %), dále absolventi z klasických maturitních oborů kategorie M (téměř 79 %), následují absolventi oborů s maturitou a odborným výcvikem (kategorie L/0; 39 %) a nástavbových oborů (46 %). Jejich úspěšnost při přijímacím řízení na vyšší odborné a vysoké školy se dohromady pohybuje v rozmezí 73 – 90 %. V přihlašování do studia na VŠ a VOŠ však existují rozdíly nejen mezi kategoriemi, ale i skupinami oborů vzdělání.

Absolventi oborů **kategorie M** ze skupiny **41 Zemědělství a lesnictví** se k terciárnímu studiu hlásí mnohem méně než absolventi jiného zaměření. Po ukončení střední školy se k dalšímu studiu na vysoké či vyšší odborné škole v roce 2013 přihlásilo a dostavilo k přijímacím zkouškám **68 % absolventů zemědělských oborů středních odborných škol** (kategorie M), z toho se na vyšší odborné školy hlásilo **12 %** absolventů a ke studiu na vysoké škole **61 %** absolventů.[4] Zatímco podíl přihlášených absolventů zemědělských oborů hlásících se na vysoké školy za poslední 3 roky mírně vzrostl, zájem o studium na vyšších odborných školách se naopak nepatrně snížil.

Vzhledem k celkem vysoké úspěšnosti těchto absolventů při přijímacím řízení je **přijato** ke studiu na vysoké či vyšší odborné školy celkem **58 % všech absolventů zemědělských oborů kategorie M**. Na vyšší odborné školy je přijato 11 % absolventů a ke studiu na vysoké školy 49 %. **Rovnou na trh práce - tedy po ukončení maturitního studia - přechází 42 % absolventů zemědělských oborů kategorie M.**

Vzhledem k odborněji zaměřenému studiu na středních školách si absolventi zemědělských oborů většinou vybírají obory podobného zaměření, jaké absolvovali na střední škole. Absolventi zemědělských oborů s maturitní zkouškou v kategorii M, kteří jsou zároveň přijatí na vysokou školu, jsou ze 73 % přijati do některého vysokoškolského oboru ze skupiny **41 Zemědělství a lesnictví**, dalších 9 % pak do oborů skupiny Speciální a interdisciplinární obory. U části absolventů přijatých na vyšší odborné školy jich téměř 59 % pokračuje také ve studiu zemědělských oborů, někteří však i v ekologických a pedagogických oborech (viz tab. 4.1).

Tab. 4.1: Nejčastější obory, do kterých jsou absolventi zemědělských oborů přijati

Do jakých oborů vzdělání jsou absolventi nejčastěji přijati?		41 Zemědělství a lesnictví kat. M	
		2009	2013
Přechod na VŠ	**41 Zemědělství a lesnictví**	**59% (1.)**	**73% (1.)**
	39 Speciální interdisciplinární obory	8% (2.)	9% (2.)
	62 Ekonomie	5% (3.)	6% (3.)
Přechod na VOŠ	**41 Zemědělství a lesnictví**	**43% (1.)**	**59% (1.)**
	63 Ekonomika a administrativa	12% (2.)	
	75 Pedagogika, učitelství, sociální péče	9% (3.)	13% (2.)
	16 Ekologie a ochrana životního prostředí		11% (3.)

4.2 Předčasné odchody z vysokých škol

K vysokoškolskému studiu je přijímáno stále více uchazečů. I přes zvyšující se šance na přijetí ke studiu však ne všichni z přijatých studium úspěšně ukončí. Proto se v této kapitole zaměříme na absolventy středních škol, kteří ke studiu nastoupili bezprostředně

[4] *Někteří absolventi se současně hlásili na vyšší odborné školy i na vysoké školy. Proto součet absolventů hlásících se do terciárního studia neodpovídá pouhému součtu absolventů hlásících se zvlášť na VOŠ a absolventů hlásících se na VŠ.*

po složení maturitní zkoušky nebo v několika málo následujících letech, ale do dvou let od maturity již nejsou studenty žádné VŠ.

Obr. 4.3: Podíl absolventů, kteří začnou na vysoké škole studovat, ale do dvou let studia zanechali

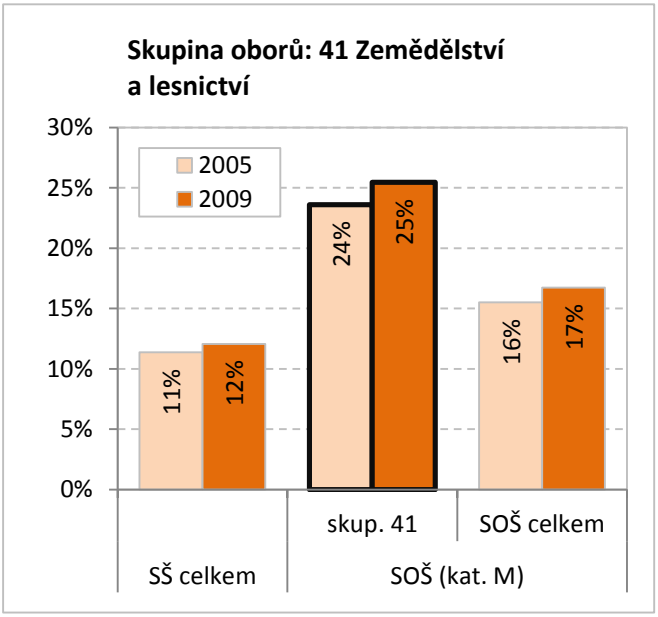

Obecně lze konstatovat, že spolu se zvýšeným počtem studentů VŠ vzrostl také podíl těch, kteří VŠ studium ukončí předčasně. Absolventi **zemědělských maturitních oborů kategorie M ukončí studium na vysoké škole do dvou let po maturitě přibližně v 25 % případů**, což představuje nadprůměrné hodnoty, neboť podíl absolventů kategorie M neúspěšných na VŠ se pohybuje okolo 17 %.

Další informace, souhrny i metodologii k tématu přechodu absolventů škol do terciárního vzdělávání a jejich neúspěšnosti studia na vysokých školách jsou uvedeny na www.infoabsolvent.cz v sekci **Absolventi a trh práce** → v záložce **Vzdělávání a volba oboru** → v podkapitole **Přechod absolventů SŠ do terciéru**. Najdete zde porovnání úspěšnosti absolventů při přechodu na vyšší odborné a vysoké školy mezi jednotlivými skupinami oborů vzdělání, a to i podle kategorie vzdělání.

Informace v této kapitole vycházejí z publikací:

KUCHAŘ P., KLEŇHA D., VOJTĚCH J.: *Přechod absolventů středních škol do terciárního vzdělávání - 2014*. Praha: NÚV, 2014. 75 stran,
(dostupné na http://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-88),

KLEŇHOVÁ, M. – VOJTĚCH, J.: *Úspěšnost absolventů středních škol ve vysokoškolském studiu, předčasné odchody ze vzdělávání - 2011*. Praha: NÚV, 2011. 59 stran,
(dostupné na http://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-61).

5. Shoda vzdělání a zaměstnání u absolventů

V této kapitole se podíváme na strukturu zaměstnanosti absolventů podle profesního členění. **Pojem absolvent zde přitom bude představovat mladého člověka ve věku 20 až 24 let.** Analyzované údaje vycházejí z výběrového šetření pracovních sil prováděného Českým statistickým úřadem. Na základě odborného porovnání dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání lze z těchto dat získat také strukturu zaměstnanosti absolventů podle toho, jak moc se jejich vzdělání blíží vykonávanému zaměstnání – jedná se o určení tzv. shody mezi vzděláním a vykonávaným zaměstnáním.

5.1 Zaměstnanost mladých absolventů podle seskupení povolání

V roce 2009 bylo **zaměstnáno** ve věku 20 – 24 let na 284,5 tisíc absolventů, z nich 9 tisíc tvořili absolventi **zemědělských oborů** středního vzdělání. To znamená, že mezi zaměstnanými absolventy ve věku 20 – 24 let tvořili **3,2 %** ti, co absolvovali některý z **oborů vzdělání** skupiny **41 Zemědělství a lesnictví**, ať už na úrovni vyučení či maturity. Mezi lety 2005 a 2009 došlo celkově ke **snížení** počtu zaměstnaných absolventů (ve věku 20 – 24 let) zemědělských oborů vzdělání, a to o 12,2 %.

V roce 2009 bylo zaměstnáno přes **130 tisíc vyučených absolventů ve věku 20 – 24 let**, z toho **4,4 tisíc (tj. 3,3 %)** z nich mělo vzdělání v některém **ze zemědělských oborů**. Od roku 2005 počet pracujících absolventů s výučním listem klesl o více než 16 %, ovšem v případě pracujících absolventů **zemědělských oborů s výučním listem** došlo i přes tento nepříznivý trend k jejich **nárůstu o téměř 5 %.**

Zaměstnaných **absolventů s maturitou** (věk 20 – 24 let) bylo v roce 2009 evidováno **153,7 tisíc** a jejich počet se od roku 2005 mírně snížil. Absolventů **zemědělských oborů s maturitou** bylo zaměstnáno 4,7 tisíc, tedy **3,1 %** pracujících absolventů s maturitní zkouškou, a jejich počet se od roku 2005 výrazně snížil, téměř o 24 %.

Tab. 5.1: Počet pracujících absolventů s vyučením a maturitou ve věku 20 – 24 let

Absolventi	Vyučení		Maturanti		Vyučení + maturanti	
20-24 let	**Skup. 41**	Celkem	**Skup. 41**	Celkem	**Skup. 41**	Celkem
2005	4 159	157 101	6 170	156 943	10 329	314 044
2009	4 372	130 818	4 701	153 673	9 073	284 491
rozdíl	**213**	-26 283	**-1 469**	-3 270	**-1 256**	-29 552
změna (%)	**5,1%**	-16,7%	**-23,8%**	-2,1%	**-12,2%**	-9,4%

Obr. 5.1 a 5.2: Struktura pracujících absolventů s vyučením a s maturitou ve věku 20 – 24 let z hlediska profesního členění

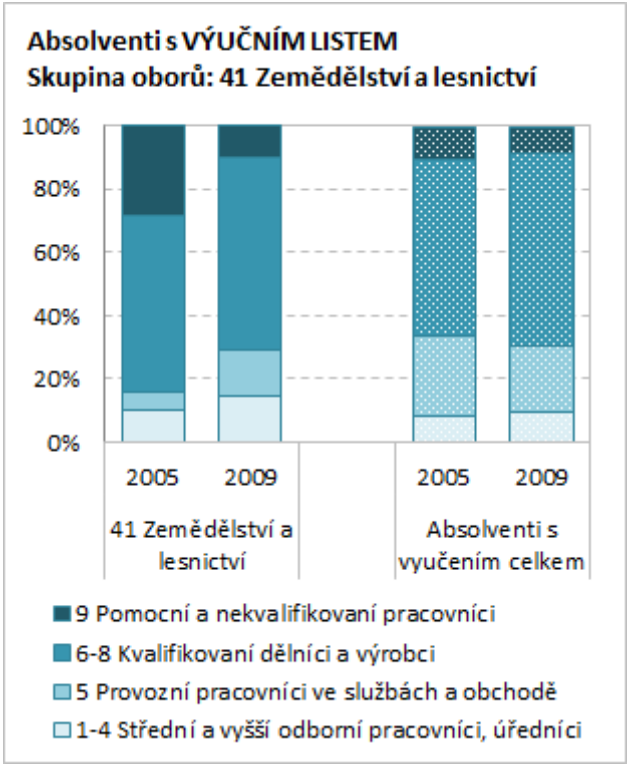

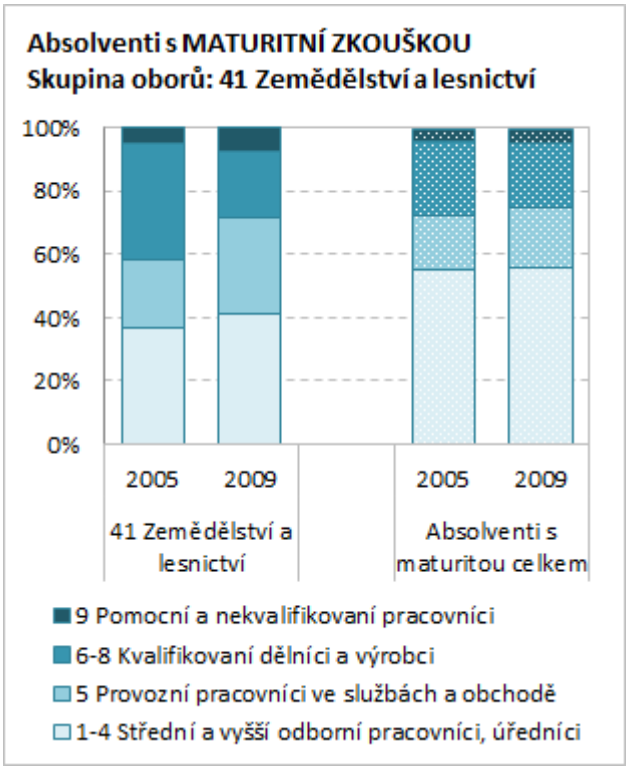

Absolventi **zemědělských oborů s výučním listem** pracují v 61 % v profesích souhrnně označovaných jako Kvalifikovaní dělníci a výrobci, což správně odpovídá jejich úrovni i charakteru vzdělání. Část těchto absolventů je zaměstnána jako Střední a vyšší odborní pracovníci, úředníci (15 %) a Provozní pracovníci ve službách a obchodě (14 %).

Absolventi **zemědělských oborů s maturitní zkouškou** pak nejčastěji pracují ve skupinách profesí Střední a vyšší odborní pracovníci, úředníci (41 %), což odpovídá charakteru jejich vzdělání. Větší zastoupení těchto absolventů vykazují i profesní skupiny Provozní pracovníci ve službách a obchodě (31 %) a Kvalifikovaní dělníci a výrobci (21 %) – včetně profesní skupiny Kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví.

5.2 Shoda získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání

Na základě dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání došlo k rozdělení zaměstnaných do čtyř skupin – úplná shoda, částečná shoda, dílčí neshoda a hrubá neshoda. Pro posouzení toho, jaký podíl zaměstnaných absolventů pracuje zcela mimo svůj obor, je vypovídající právě hodnota hrubé neshody.

Obr. 5.3 a 5.4: Shoda získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání - struktura absolventů

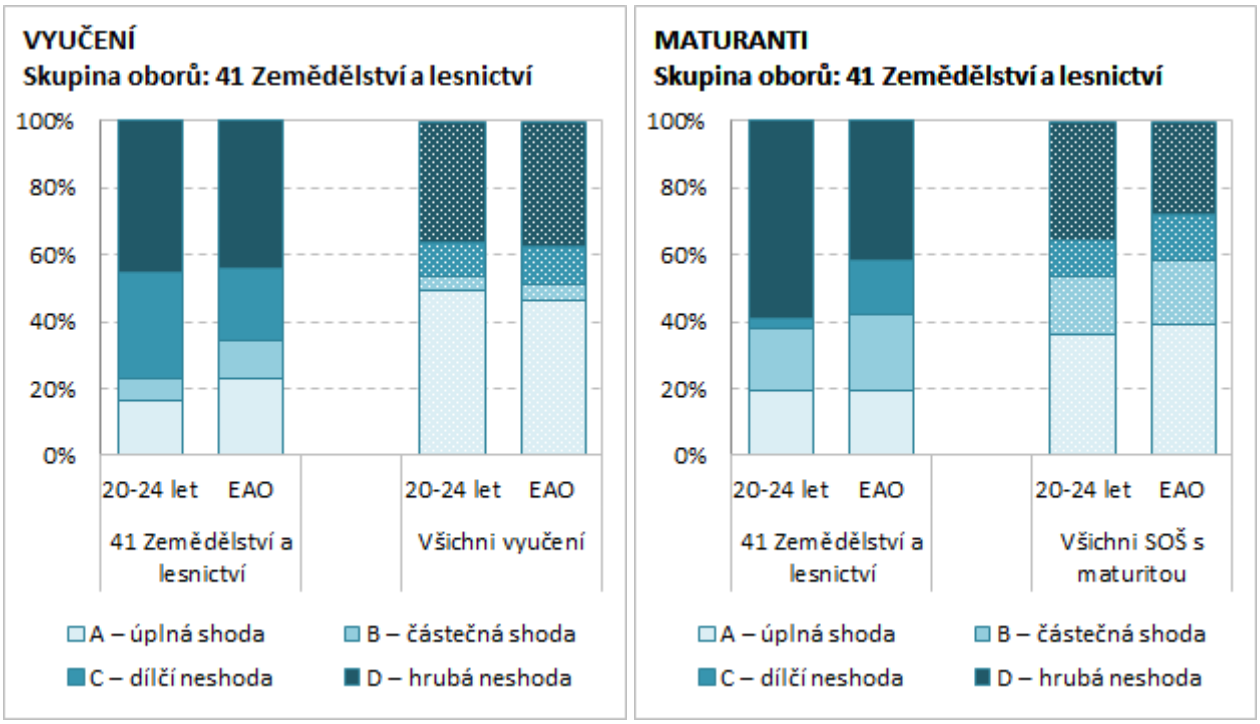

Pozn.: EAO = ekonomicky aktivní obyvatelstvo; bližší označení kategorií A – úplná shoda, B – částečná shoda, C – dílčí neshoda, D – hrubá neshoda lze najít v níže uvedených odkazech.

Vyučení celkem (bez věkového rozlišení) dosahují poměrně vysokých hodnot úplné shody (47 %), u absolventů ve věku 20 – 24 let je to téměř 50 %. Na druhou stranu je vysoký také podíl těch, kteří pracují v hrubé neshodě se svým získaným vzděláním (37 %, u absolventů 36 %). U absolventů zemědělských oborů s výučním listem je však situace související s využíváním dosaženého vzdělání horší.

Vyučení ze skupiny oborů **41 Zemědělství a lesnictví** mají **míru úplné shody podstatně nižší**, konkrétně na úrovni 23 % u zaměstnaných celkem, u 20 – 24letých absolventů pak jen 16 %. Navíc **hrubou neshodu** mezi získaným vzděláním a vykonávaným zaměstnáním vykazuje dlouhodobě až 44 % absolventů zemědělských oborů vzdělání s vyučením, což

je podstatně více než průměr. Velký podíl mladých (20 – 24 let) absolventů zemědělských oborů s výučním listem také pracuje v profesích částečně se neshodujících s jejich vzděláním (32 %). V zemědělských oborech s výučním listem je tedy situace z hlediska **hodnocení uplatnitelnosti absolventů na základě shody nepříznivá**.

Na **maturitní úrovni** se shoda mezi získaným vzděláním a vykonávaným zaměstnáním posuzuje obtížněji, protože klasické maturitní vzdělávání nesměřuje tak jednoznačně k uplatnění v konkrétních skupinách profesí, a tudíž jsou hranice pro určování shody volnější. Proto mezi maturanty na trhu práce najdeme více zastoupeny také ty, kteří pracují v částečně shodě či dílčí neshodě s vystudovaným oborem vzdělání, než je tomu u vyučených.

Zatímco u vyučených je míra shody mezi vzděláním a zaměstnáním nepatrně vyšší u absolventů než u zaměstnaných celkem, u maturantů je to naopak. V **úplné nebo částečné shodě** se svým vzděláním pracuje téměř 59 % maturantů bez rozlišení věku, ovšem u absolventů ve věku 20 – 24 let je to 54 %. Podobně mezi ekonomicky aktivním obyvatelstvem s maturitní zkouškou je 28 % těch, co spadají do kategorie **hrubá neshoda**, v případě absolventů ve věku 20 – 24 let je to dokonce 35 %. Třetina mladých maturantů tedy pracuje zcela mimo svůj obor.

Ve skupině oborů **41 Zemědělství a lesnictví** dosahuje podíl **maturantů** (všech, bez věkového rozlišení), kteří pracují **v úplné nebo částečné shodě** s vystudovaným oborem, celkem 43 % (z toho 20 % v úplné shodě). Absolventi **zemědělských oborů vzdělání s maturitou** (ve věku 20 – 24 let) pak pracují v úplné či částečné shodě se svým vzděláním ještě o něco méně. Naopak **zcela mimo svůj obor** pracuje **59 % absolventů zemědělských oborů s maturitou** ve věku 20 – 24 let. Zatímco absolventi maturitních zemědělských oborů obecně (bez věkového rozlišení) pracují mimo vystudovaný obor ve 42 % případů.

Uplatnění **absolventů zemědělských oborů s maturitou** je tedy možné z hlediska shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání **hodnotit jako nepříznivé**. Podíl těchto absolventů pracujících zcela mimo svůj obor patří mezi velmi nadprůměrné hodnoty.

Tab. 5.2: Podíl absolventů, jejichž zaměstnání je zcela odlišné od získaného vzdělání

% hrubá neshoda	Vyučení (20-24 let)		Maturanti (20-24 let)	
	Skup. 41	Všichni vyučení	**Skup. 41**	Všichni maturanti
2005	49,4%	33,5%	53,6%	31,0%
2009	**45,0%**	**36,2%**	**59,0%**	**35,3%**

Další informace, souhrny i metodologie k tématu shody mezi získaným vzděláním a vykonávaným zaměstnáním jsou uvedeny na www.infoabsolvent.cz v sekci **Absolventi a trh práce** → v záložce **Využití vzdělání** → v podkapitole **Shoda vzdělání a zaměstnání**. Najdete zde porovnání shody mezi jednotlivými skupinami oborů vzdělání, a to pro kategorie zaměstnaných absolventů **ve věku 20 – 29 let** – zvlášť pro vyučené a pro maturanty.

Informace v této kapitole vycházejí z publikace:

DOLEŽALOVÁ, G. – VOJTĚCH, J.: *Shoda dosaženého vzdělání a vykonávaného zaměstnání – 2009*. Praha: NÚOV, 2010. 51 stran
(dostupné na http://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-53).

6. Pohled absolventů škol na své uplatnění v oboru

Předchozí kapitola se věnovala posouzení shody mezi získaným vzděláním a vykonávaným zaměstnáním, která vycházela z odborného porovnání údajů o vzdělání a o vykonávané profesi mezi zaměstnanými osobami. Nyní se na podobnou problematiku podíváme z pohledu absolventů. Představíme si totiž některé výsledky dotazníkového šetření mezi absolventy středních škol po třech letech od ukončení školy.

V dotazníkovém šetření odpovídali také absolventi oborů ze skupiny **41 Zemědělství a lesnictví**, a to jak na úrovni vyučených (6 % mezi vyučenými), tak i maturitní (5 % mezi respondenty s maturitou). Vzhledem k menšímu zastoupení dotazovaných absolventů zemědělských oborů však uvádíme pouze souhrnné výsledky za všechny absolventy škol, a to bez rozlišení oborového zaměření.

6.1 Uplatnění absolventů v oboru

Absolventi byli dotazováni, zda chtěli na konci studia začít pracovat ve vystudovaném nebo příbuzném oboru, nebo v úplně odlišném oboru vzdělání. Podobně také, zda v současnosti (po třech letech od absolvování) pracují ve vystudovaném či příbuzném oboru či v jiném oboru. Posouzení, zda se jedná o zaměstnání mimo obor, je však subjektivní, protože každý absolvent má trochu jiné hranice v odhadu, co se ještě rozumí prací v příbuzném oboru a co už je práce v jiném než vystudovaném oboru.

Z výsledků šetření je zřejmé, že zájem absolventů středních škol uplatnit se po ukončení studia ve vystudovaném oboru je celkem vysoký. **V závěru studia se jich až 76 % vyjádřilo, že by chtěli pracovat v oboru,** a dalších 13 % alespoň v příbuzném oboru. Pouze 10 % absolventů si chtělo hledat práci vůbec nesouvisející s jejich oborem vzdělání. Reálná situace absolventů středních škol po přechodu na trh práce je však dosti odlišná. **Po třech letech od ukončení studia** pracuje ve vystudovaném oboru jen 39 % absolventů, dalších 15 % z nich pak pracuje v příbuzném oboru a zbylých **46 % absolventů pracuje zcela mimo vystudovaný obor vzdělání**.

Absolventi v kategorii **středního vzdělání s výučním listem** projevili v závěru studia v **74 % zájem uplatnit se ve vystudovaném oboru**. Přibližně 14 % z nich předpokládalo, že si najde pracovní uplatnění v příbuzném oboru, a jen 12 % mělo v úmyslu odejít za prací do jiného oboru. S **odstupem 3 let od ukončení studia** se však podíl vyučených pracujících ve svém oboru pohybuje na úrovni **46 %**. Podíl vyučených, kteří se uplatnili ve zcela jiném než vystudovaném oboru, dosáhl 39 %.

V kategorii **středního vzdělání s maturitní zkouškou** tvořil podíl budoucích absolventů, kteří měli v úmyslu zahájit pracovní dráhu ve vystudovaném oboru, dokonce **78 %**. Přibližně 12 % se chtělo uplatnit v příbuzném oboru a jen 10 % přepokládalo, že odejdou do jiného oboru. V případě absolventů s maturitou se **po 3 letech od ukončení studia** podíl pracujících ve svém oboru pohybuje přibližně na úrovni **33 %**. Výsledný podíl absolventů, kteří se (v rámci sledovaného vzorku) uplatnili **mimo svůj vystudovaný obor**, dosáhl **51 %**.

Ukázalo se tedy, že **mezi záměrem absolventů pracovat ve vystudovaném oboru a skutečnou situací na trhu práce je velký rozdíl**. Další disproporce existují v členění absolventů podle stupně vzdělání. Zatímco **absolventi s maturitou mají trochu větší zájem pracovat v oboru** v době ukončení studia než absolventi s výučním listem, tak jejich skutečné uplatnění je opačné. **Absolventi s vyučením po 3 letech od ukončení studia**

pracují mnohem častěji v oboru nebo alespoň v příbuzném oboru než absolventi s maturitou.

Obr. 6.1: Porovnání uplatnění v oboru – záměr na konci studia a skutečné uplatnění po 3 letech od ukončení studia (v % odpovědí)

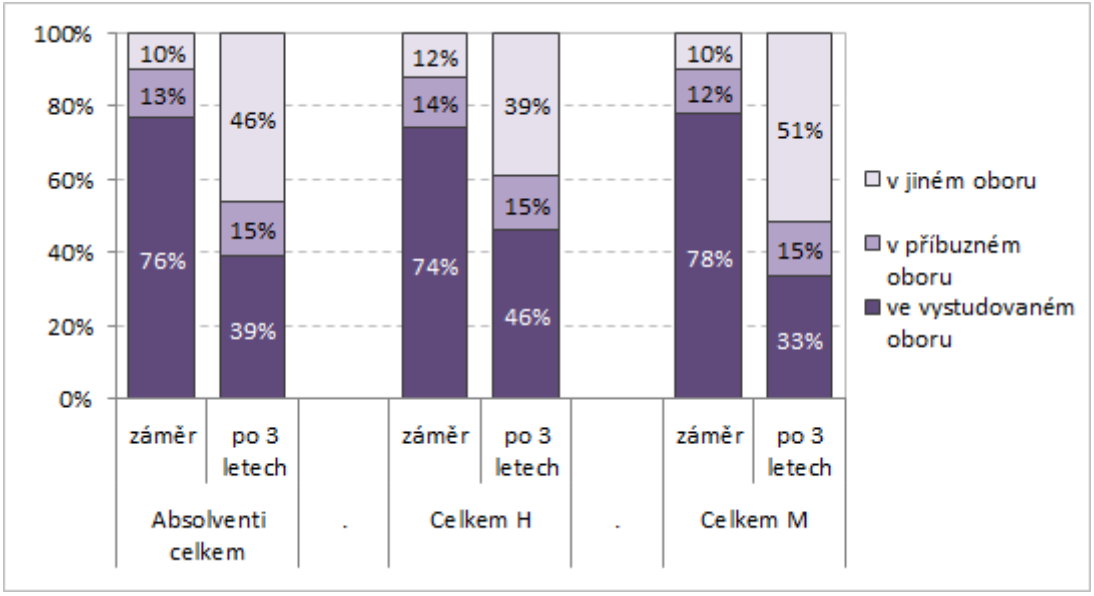

6.2 Důvody absolventů pro práci v jiném oboru

Ukázalo se, že vysoký podíl absolventů, kteří původně měli zájem pracovat ve svém oboru, nakonec pracuje v jiném nebo příbuzném oboru. Otázkou zůstává, co skutečně stojí za jejich rozhodnutím, proč někteří absolventi rezignují na svůj záměr uplatnit se v oboru a využít tak získanou kvalifikaci. Vzhledem k tomu, že příčin pro odchod do jiného oboru může být celá řada a mohou se vzájemně ovlivňovat a posilovat, měli absolventi při uvádění důvodů práce v jiném oboru možnost vybrat více odpovědí.

Obr. 6.2: Důvody pro práci v jiném oboru – absolventi celkem

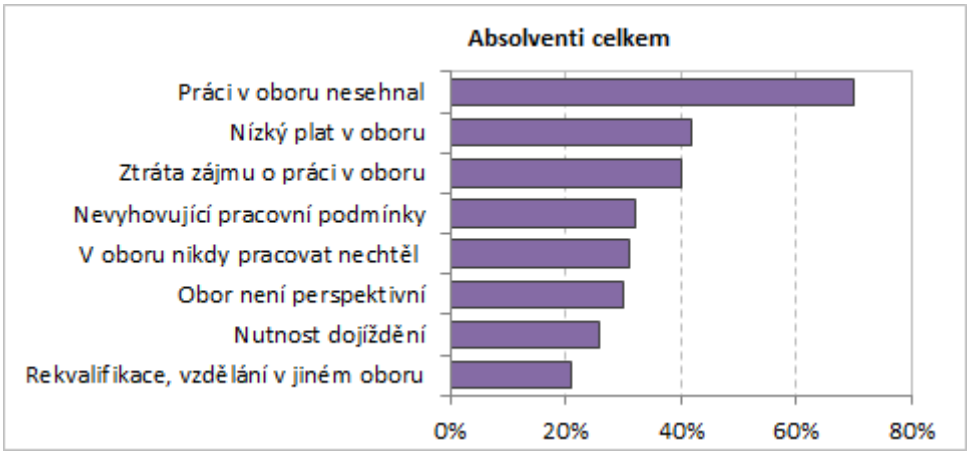

Pozn.: v % odpovědí rozhodně + spíše ano

Dotazovaní absolventi středních škol označili jako nejčastější argument, proč nepracují ve vystudovaném oboru, skutečnost, že **ve svém oboru práci nesehnali**. Tuto odpověď uvedlo 70 % ze skupiny absolventů, kteří pracují 3 roky od ukončení studia v jiném oboru. Všechny ostatní důvody byly v odpovědích zastoupeny podstatně méně. Na druhém místě absolventi ve sledovaném souboru uváděli **nízký plat v oboru** (42 %) a **ztrátu zájmu**

o práci v oboru (40 %). Určitý vliv na rozhodnutí odejít za prací do jiného oboru pak měly **nevyhovující pracovní podmínky**, **nezájem o práci v oboru**, případně **neperspektivnost oboru** (označeno v 30 – 32 % odpovědí). Pro 26 % absolventů byla důvodem změny profese **nutnost dojíždění**. Asi 21 % absolventů pracujících mimo obor uvedlo, že získali vzdělání nebo kvalifikaci v jiném oboru.

Mezi **vyučenými** jsou z pohledu absolventů nejfrekventovanějšími důvody odchodu do jiného oboru **problémy se získáním práce v oboru** (62 %) a **nízké platové ohodnocení** (58 %). Vyšší zastoupení v odpovědích mají také důvody, jako ztráta zájmu o práci v oboru (48 %), nevyhovující pracovní podmínky (45 %) a názor, že obor není perspektivní (41 %).

Absolventi na **maturitní úrovni** označili jako jednoznačně nejvýraznější důvod pro odchod do jiného oboru tvrzení, že **nesehnali práci v oboru** (**77 %**). Další příčiny práce v jiném oboru jsou maturanty zmiňovány mnohem méně, např. ztráta zájmu o obor (33 %) a nízký plat v oboru (27 %) a nezájem pracovat v oboru (26 %) – viz obr. 6.3.

Obr. 6.3: Důvody pro práci v jiném oboru – absolventi s vyučením a maturitou

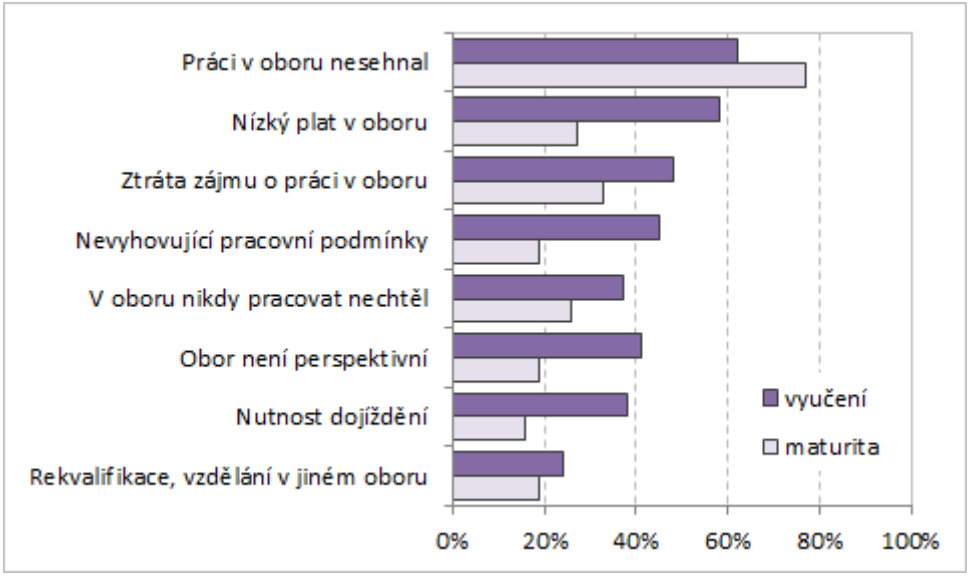

Pozn.: v % odpovědí rozhodně + spíše ano

U absolventů s maturitou je tedy jednoznačně dominantním důvodem pro práci v jiném oboru problém sehnat zaměstnání v oboru. Ukazuje se tak, že **současná ekonomická situace a stav na trhu práce vedou u absolventů s maturitou častěji k nutnosti odcházet za prací do jiných oborů vzdělání**. **U absolventů s výučním listem se jedná spíše o mix několika faktorů.** Důvodem pro jejich zaměstnání v jiných oborech není tedy jen absolutní nedostatek pracovních míst v oboru, ale také nevyhovující pracovní a finanční podmínky z pohledu absolventů s výučním listem, což následně vede ke ztrátě zájmu o práci v oboru.

6.3 Využití získaných dovedností z pohledu absolventů

Z hlediska vzdělávání i úspěšného začlenění absolventů na trh práce je také přínosné zjistit, jaké získané kompetence absolventi ze svého pohledu v zaměstnání nejvíce využívají.

Ze získaných výsledků vyplývá, že nejvíce využívanými kompetencemi v prvním zaměstnání u **absolventů oborů s výučním listem** jsou **schopnost pracovat v týmu** (označilo 86 % dotazovaných absolventů), **komunikační dovednosti** (78 %) a **schopnost řešit problémy** (76 %). Až za nimi následují **všeobecné znalosti** (69 %), **odborné praktické dovednosti**

(67 %) a **odborné teoretické znalosti** (66 %). Přitom potřebu odborných praktických i teoretických znalostí označili absolventi učebních oborů mnohem častěji než absolventi s maturitou.

Obr. 6.4: Které dovednosti absolventi s výučním listem a s maturitou ve svém prvním zaměstnání rozhodně nebo spíše využili *(% odpovědí)*

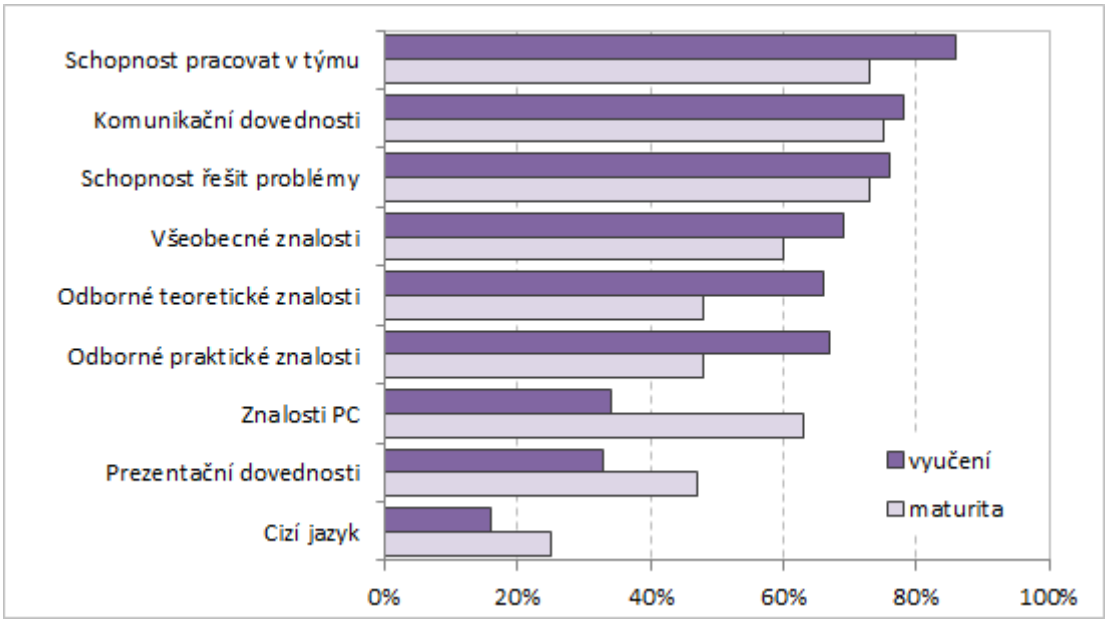

Na maturitní úrovni vzdělání jsou podstatné z hlediska využití v prvním zaměstnání zejména **komunikační dovednosti** (75 %), **schopnost řešit problémy a pracovat v týmu** (oba 73 %). Jako další kompetence, které absolventi s maturitou využili ve svém prvním zaměstnání, byly častěji označeny **práce s počítačem** (63 %) a **všeobecné znalosti** (60 %). Ve srovnání s absolventy s výučním listem pak absolventi s maturitou mnohem častěji využili znalosti práce na počítači, prezentační dovednosti a cizí jazyk. To odpovídá i charakteru přípravy v maturitních oborech.

Z výsledků analýz zároveň poněkud překvapivě vyplývá, že klíčové kompetence - jako schopnost pracovat v týmu, řešit problémy, komunikační dovednosti a rovněž i všeobecné znalosti - jsou velmi často využívané nejen u absolventů s maturitou, ale i s vyučením. Toto hodnocení je sice založeno na subjektivním vyjádření absolventů, i přesto se zdá, že **trend většího důrazu na tzv. měkké dovednosti se nevztahuje jen na maturitní a terciární vzdělávání, ale i na učební úroveň.**

Další informace, souhrny i metodologii k tématu můžete najít v publikacích věnovaných výsledkům z dotazníkového šetření absolventů škol uskutečněného v roce 2012, jednou z nich je publikace:

TRHLÍKOVÁ, J.: *Využití kvalifikace absolventů středních škol na trhu práce. Zpráva ze šetření absolventů škol*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2013. 38 stran, (dostupné na http://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-74).

V průběhu roku 2014 bude z tohoto šetření vydána další publikace, kterou budeme moci najít na stránkách www.infoabsolvent.cz v sekci **Absolventi a trh práce** → v záložce **Publikace** → v podkapitole **Přechod absolventů ze škol na trh práce a do terciárního vzdělávání**.

Najdete zde i starší publikace věnované přechodu absolventů škol na trh práce, které vycházely z dotazníkového šetření absolventů škol v minulých letech.

Stručné výtahy a souhrny k tématu přechodu absolventů na trh práce z pohledu samotných absolventů jsou uvedeny také na www.infoabsolvent.cz v sekci Absolventi a trh práce → v záložce **Využití vzdělání** → v podkapitole **Využívají absolventi škol své vzdělání?**, nebo v záložce **Vzdělávání a volba oboru** → v podkapitolách **Volba a vztah k oboru** a **Hodnocení vzdělání** (informace o spokojenosti absolventů s výběrem oboru a se získanými kompetencemi).

7. Potřeby a názory zaměstnavatelů na připravenost absolventů škol

V této kapitole budou představeny dílčí výsledky z dotazníkového šetření z roku 2009 mezi zaměstnavateli v primárním sektoru. V rámci šetření byly od zaměstnavatelů zjišťovány jejich personální potřeby, jejich názory na připravenost absolventů škol pro pracovní uplatnění či postoje zaměstnavatelů k přijímání a nepřijímání absolventů škol. Uvedené výsledky se tedy vztahují jen k zaměstnavatelům z odvětví zemědělství.

7.1 Požadované dovednosti u absolventů ze strany zaměstnavatelů

► Klíčové dovednosti nebo odbornost?

Pro plynulý přechod absolventů ze škol na trh práce je důležité, aby absolventi byli připraveni především na požadavky a potřeby budoucích zaměstnavatelů a aby jejich znalosti, schopnosti a dovednosti (tzv. kompetence) nejvíce a nejpřesněji odpovídaly tomu, co od nich potenciální zaměstnavatelé očekávají. Nároky a požadavky na kompetence pracovníků se odvíjejí od konkrétní pracovní pozice, nicméně i tak je možné na základě odpovědí zaměstnavatelů stanovit obecné trendy.

Kompetence lze přitom rozdělit na profesní a klíčové. **Profesní kompetence** jsou úzce svázány s konkrétní odborností a jejich zvládnutí umožňuje, případně usnadňuje výkon určitých profesí či povolání. **Klíčové kompetence** jsou pojímány jako kombinace znalostí, dovedností a postojů, které všichni potřebují ke svému osobnímu naplnění a rozvoji, aktivnímu občanství, sociálnímu začlenění i pro pracovní život.

Z výsledků šetření vyplývá, že zaměstnavatelé v odvětví zemědělství více **preferují u svých zaměstnanců profesní dovednosti** (v průměru 57,1 %) **oproti dovednostem klíčovým** (v průměru 42,9 %). Obecně s tím, jak získávají na významu kvalifikace přesahující jednotlivé profese a jak se mění i požadavky na práci, roste i důraz kladený na klíčové kompetence. Jejich zvládnutí přispívá k větší flexibilitě pracovníků. Zde se ovšem projevuje vliv oborového zaměření firem, kdy velká část zaměstnavatelů potřebuje více profesní vědomosti a dovednosti, neboť je považují za nezbytné pro výkon řady povolání v zemědělství (např. v případě opravářů, řidičů a obsluhy zemědělských strojů a zařízení, chovatelů a ošetřovatelů zvířat, zahradníků, pracovníků v rostlinné a živočišné výrobě).

► Hluboké a úzké profesní dovednosti, nebo široké profesní dovednosti?

Předmětem šetření bylo také zjistit, do jaké míry považují respondenti pro danou firmu za důležité, aby pracovník disponoval na jedné straně hlubokými a úzkými profesními

dovednostmi, na straně druhé širokými profesními dovednostmi. **Hodnota celkového průměru 4,27** vypovídá o **zřetelně větším důrazu** kladeném na **široké profesní dovednosti** (východisko pro hodnocení důležitosti představuje škála od 1 do 6).

► Kompetence, které zaměstnavatelé považují za důležité

Nároky zaměstnavatelů souvisí s dosaženým vzděláním pracovníků, tzn., že **s rostoucí úrovní vzdělání přikládají zaměstnavatelé jednotlivým kompetencím větší význam**. Za nejdůležitější znalosti, dovednosti a schopnosti zaměstnavatelé v odvětví zemědělství označili:

- čtení a porozumění pracovním instrukcím
- schopnost nést zodpovědnost
- ochotu učit se
- schopnost řešit problém

Nejnižší požadavky na vybavenost klíčovými dovednostmi mají zaměstnavatelé na ***zaměstnance se středním vzděláním s výučním listem***. Vyplývá to už ze samotného charakteru pozic, které tito pracovníci nejčastěji zastávají (manuální a odborné dělnické profese). Očekávají od nich zejména schopnost **čtení a porozumění pracovním instrukcím** a **schopnost nést zodpovědnost**. Dále také **adaptabilitu a flexibilitu**, **ochotu učit se**, **schopnost týmové práce** a **řešit problém**.

Na ***zaměstnance se středním odborným vzděláním s maturitou*** jsou kladeny vyšší nároky. Souvisí to s charakterem pracovních pozic, které bývají obsazovány těmito pracovníky. Jde o pozice spojené s přísnějšími požadavky na větší samostatnost, zodpovědnost, schopnost se rozhodovat a řešit problém. Největší důraz je kladen na **schopnost nést odpovědnost** a **čtení a porozumění pracovním instrukcím.** Dále na **ochotu učit se** a **schopnost řešit problém**.

Obr. 7.1: Důležitost klíčových kompetencí podle zaměstnavatelů *(v % odpovědí)*

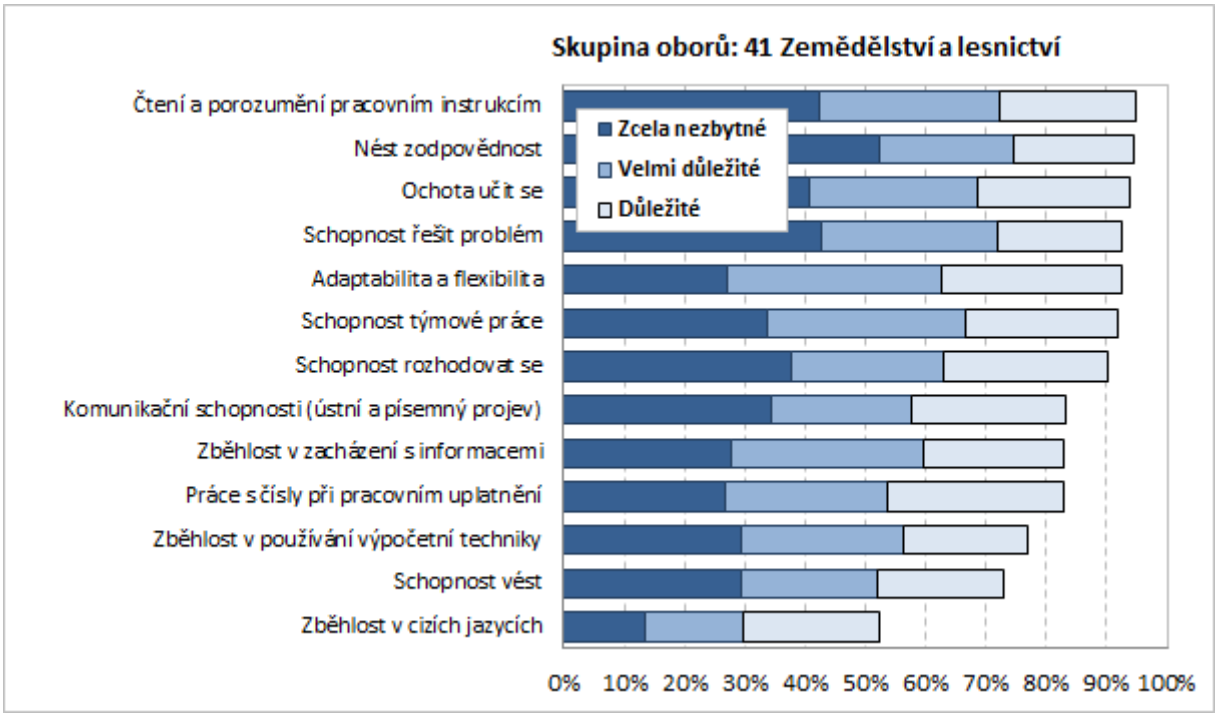

Pozn.: Řazeno podle průměru, tj. celkové důležitosti.

Nejvyšší úroveň vybavenosti klíčovými kompetencemi očekávají zaměstnavatelé od ***pracovníků s vysokoškolským vzděláním***. Všechny klíčové kompetence, kromě zběhlosti v cizích jazycích, hodnotí zaměstnavatelé v případě vysokoškoláků jako důležité minimálně v 90 % případů. Nejvíce jsou zdůrazňovány **schopnost nést zodpovědnost**, **schopnost řešit problém a komunikační dovednosti.** Dále také **schopnost rozhodovat se** a **schopnost vést**.

Informace o tom, jak zaměstnavatelé hodnotí důležitost vybraných klíčových kompetencí, naleznete na stránce Důležitost kompetencí pro zaměstnavatele v jednotlivých sektorech národního hospodářství[5] na www.infoabsolvent.cz, údaje jsou uvedeny na úrovni sektorů, v kterých zaměstnavatelé převážně působí.

► Klíčové kompetence, na jejichž rozvoj by se měly školy více zaměřit

Zaměstnavatelé měli možnost vyjádřit se také k tomu, na jaké klíčové kompetence by se podle nich měly školy více zaměřit. I když se předpokládá, že v odpovědích zaměstnavatelů se promítnou právě jejich vlastní zkušenosti, odpovědi se nemusejí vztahovat jenom k danému odvětví, v němž firmy působí. Otázka byla definována obecně a zaměstnavatelé měli možnost vyjádřit se ke všem úrovním vzdělání.

Tab. 7.1: Klíčové kompetence, na jejichž rozvoj by se měly školy více zaměřit *(v % odpovědí)*

klíčové kompetence	vyučení	střední s maturitou	VOŠ	VŠ	celkem
Schopnost řešit problém	**38,8%**	**39,9%**	**29,2%**	**38,2%**	**36,5%**
Nést zodpovědnost	**39,3%**	**38,8%**	**25,8%**	**36,0%**	**35,0%**
Schopnost rozhodovat se	32,6%	32,6%	24,2%	**36,0%**	**31,4%**
Komunikační schopnosti (ústní a písemný projev)	29,2%	**34,3%**	**25,3%**	**35,4%**	**31,1%**
Ochota učit se	**39,3%**	**36,5%**	21,3%	26,4%	**30,9%**
Zběhlost v cizích jazycích	14,0%	32,6%	23,6%	34,3%	26,1%
Adaptabilita a flexibilita	28,7%	26,4%	23,0%	24,2%	25,6%
Schopnost týmové práce	25,3%	27,5%	23,0%	26,4%	25,6%
Zběhlost v používání výpočetní techniky	18,0%	30,3%	23,0%	24,2%	23,9%
Zběhlost v zacházení s informacemi	18,5%	32,0%	20,2%	24,2%	23,7%
Čtení a porozumění pracovním instrukcím	**34,8%**	24,7%	13,5%	15,7%	22,2%
Schopnost vést	8,4%	18,0%	21,9%	32,0%	20,1%
Práce s čísly při pracovním uplatnění	14,6%	19,1%	17,4%	16,9%	17,0%

Firmy působící v odvětví zemědělství doporučují při ***vzdělávání vyučených*** více zaměřit pozornost na rozvoj **schopnosti nést zodpovědnost, ochoty učit se** a rovněž i **schopnosti řešit problém**. Další výrazný podíl zaměstnavatelů požaduje zlepšení přípravy směřující k rozvoji **čtení a porozumění pracovním instrukcím** a **schopnosti rozhodovat se**.

Vyšší požadavky na rozvoj klíčových dovedností mají zaměstnavatelé u ***studentů maturitních oborů***, z čehož se dá usoudit, že právě u absolventů maturitních oborů spatřují větší nedostatky v oblasti klíčových dovedností. Deklarována je zejména potřeba zaměřit více pozornosti na rozvoj **schopnosti řešit problém**, **nést zodpovědnost** a rovněž i na **ochotu učit se**, **komunikační schopnosti**, **schopnost rozhodovat se** a **zběhlost v cizích jazycích**.

[5] *Dostupné na http://www.infoabsolvent.cz/TematickyKatalog/DStranka.aspx?KodStranky=4.1.01*

V případě vysokoškoláků figuruje na předních místech nutnost většího rozvoje **schopnosti řešit problém**, **rozhodovat se** a schopnosti **nést zodpovědnost**; značný důraz je kladen také na **komunikační schopnosti**, **zběhlost v cizích jazycích** a **schopnost vést**.

7.2 Charakteristiky přijímání absolventů do zaměstnání z pohledu zaměstnavatelů

► Kritéria ovlivňující přijetí pracovníka s praxí a absolventa

Zaměstnavatelé působící v oblasti zemědělství kladou při **přijímání absolventů** největší důraz na:

- ochotu se dále vzdělávat
- zájem o práci a chuť pracovat
- adaptabilitu
- vzdělání a odbornou kvalifikaci

V případě pracovníků s pracovními zkušenostmi rozhoduje především charakter předchozí praxe a odborná kvalifikace, flexibilita, reference a samostatnost. Na požadované vzdělání kladou firmy větší důraz v případě absolventů, u pracovníků s praxí je podle zaměstnavatelů již důležitější předchozí praxe než vzdělání.

Tab. 7.2: Kritéria pro přijetí zaměstnanců *(podíl firem s tímto požadavkem)*

Kritéria pro přijetí zaměstnanců (podíl firem s tímto požadavkem)			
u absolventů		**u pracovníků s praxí**	
Ochota dále se vzdělávat	20%	Předchozí praxe	25%
Zájem o práci, chuť pracovat	18%	Odborná kvalifikace	18%
Požadované vzdělání	12%	Flexibilita	11%
Adaptabilita	10%	Reference	9%
Odborná kvalifikace, orientace v oboru	8%	Samostatnost	9%
Schopnosti a dovednosti	7%	Řidičské oprávnění	8%
Flexibilita	7%	Zodpovědnost	8%
Zodpovědnost	6%	Zájem o práci, chuť pracovat	8%

► Proč zaměstnavatelé přijímají absolventy škol?

Většina firem působících v odvětví zemědělství se přijímání absolventů zpravidla nevyhýbá, v některých případech jsou absolventi dokonce preferováni (v 15 %).

Hlavním důvodem pro rozhodnutí firem přijmout absolventy je jejich **nezatíženost předchozími pracovními návyky** a **čerstvé teoretické znalosti a znalost nových technologií**. Zaměstnavatelé u absolventů oceňují také **ochotu se vzdělávat**, **dovednosti v práci s počítačem** a **flexibilitu**.

Méně častými argumenty pro přijetí absolventa jsou případné jazyková vybavenost a originalita. Mezi jinými důvody pro přijímání absolventů, doplněnými samotnými respondenty, figuruje nedostatek zkušených a kvalifikovaných pracovníků na trhu práce, zájem mladých lidí o práci, jejich ochota pracovat a vzdělání v oboru.

Obr. 7.2: Důvody přijímání absolventů škol z pohledu zaměstnavatelů

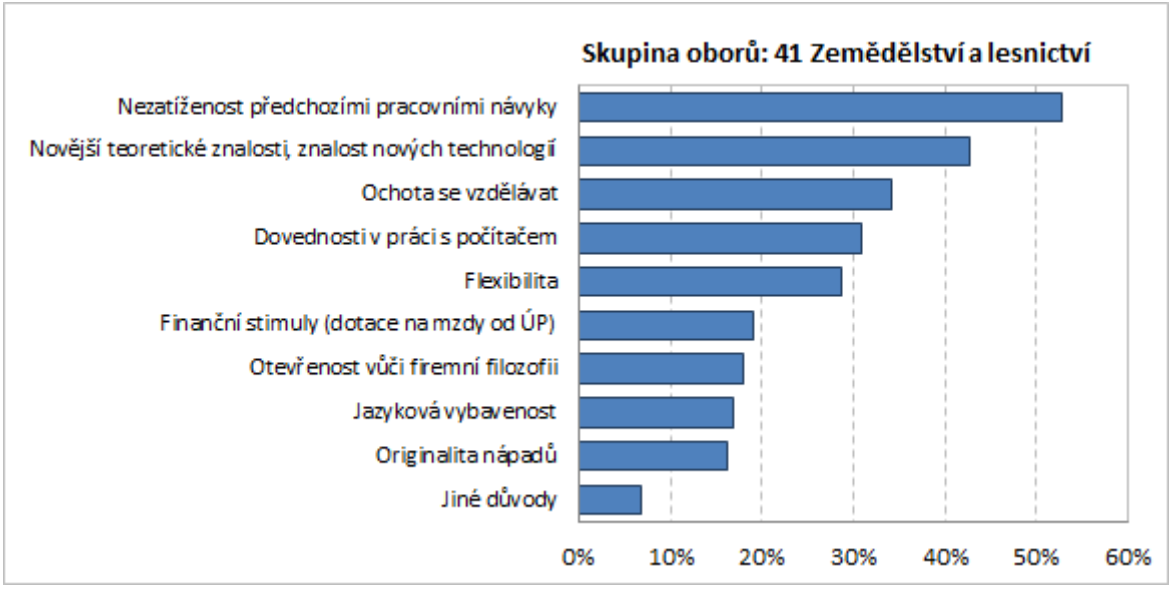

► Jaké jsou důvody nepřijímaní absolventů?

Ačkoli významná část firem je otevřená vůči přijímání absolventů, část zaměstnavatelů se přesto absolventům spíše vyhýbá (14 %).

Hlavními příčinami, proč zaměstnavatelé nepřijímají absolventy, jsou **nereálné představy absolventů o výši mzdy, pracovní době nebo pracovním zařazení,** následované **nedostatkem praxe a pracovních zkušeností** absolventů. Firmy považují za častý důvod k nepřijetí absolventa také **nízkou úroveň pracovní morálky** u absolventů a **delší dobu, kterou absolventi potřebují na zapracování**.

Spíše okrajově se objevuje jako důvod také neschopnost přizpůsobit se firemní filozofii a jiné příčiny, mezi kterými zaměstnavatelé uváděli, že absolventi o jisté pracovní pozice nejeví zájem a nehlásí se na ně. Zaměstnavatelé také považují morálku absolventů za zhoršenou v porovnání s dřívějšími lety. V některých případech mají zaměstnavatelé problémy s nedostatkem personálu na zapracování absolventa nebo mají strach z toho, že absolventi po získání praxe odejdou.

Obr. 7.3: Důvody nepřijímání absolventů škol z pohledu zaměstnavatelů

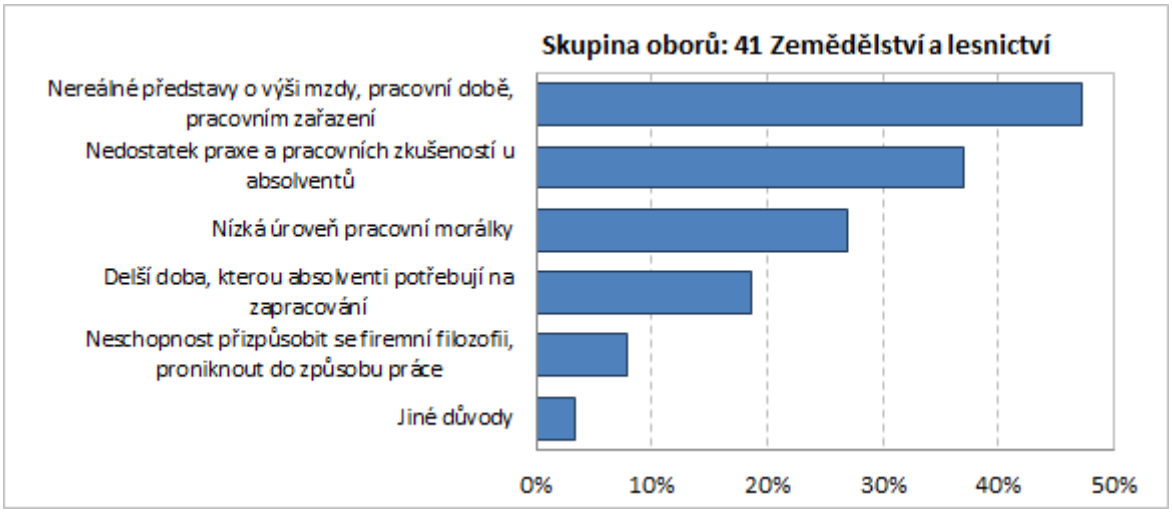

7.3 Poptávka po profesích či oborech vzdělání na trhu práce

nedostatkové profese či obory vzdělání	počet
Opravář zemědělských strojů	38
Traktorista	34
Ošetřovatel hospodářských zvířat	19
Řidič	15
Pracovník živočišné výroby	13
Zootechnik	10
Ošetřovatel zvířat	9
Zahradník	9
Agronom	8
Ošetřovatel skotu	8
Svářeč	7

Nedostatek pracovníků určitých profesí pociťovalo v roce 2009 celkově 68 % firem z odvětví zemědělství.

Zemědělské firmy nejvíce postrádaly **opraváře zemědělských strojů a traktoristy**. Vedle nich zaměstnavatelé pociťují značný nedostatek **řidičů** zemědělských a sklizňových strojů. Další velkou skupinou jsou potom **ošetřovatelé, resp. chovatelé** zvířat, **zejména** pak **hospodářských zvířat** (nejčastěji skotu a prasat) a drůbeže.

Nedostatek pracovníků je u zaměstnavatelů zemědělské sféry nejčastěji pociťován zejména v profesích vyžadujících **nižší stupeň odborného vzdělání (jde především o učební obory) se zaměřením primárně na zemědělské obory**. Výjimkou ale také nejsou dělnické profese a obory se zaměřením na strojírenství či elektrotechniku (strojař, svářeč, zámečník, obráběč kovů, mechanik, klempíř, elektrikář apod.).

Mezi profese s vyšším stupněm odborného vzdělání, které zaměstnavatelé na trhu práce postrádají, patří zejména **zootechnici a agronomové**.

Firmy se také potýkají u některých profesí či oborů s **nedostatečnou kvalitou mladých pracovníků** ve věku do 35 let (33 % dotázaných firem). Celkově byli jako profesní skupiny, ve kterých respondenti spatřují problémy s kvalitou mladých pracovníků, nejčastěji zmiňováni **opraváři zemědělských strojů, traktoristé, řidiči zemědělských strojů a ošetřovatelé, resp. chovatelé zvířat**.

Zaměstnavatelé byli požádáni, aby se pokusili stanovit obory vzdělání, po kterých bude podle jejich názoru na trhu práce poptávka v dalších letech. Měli možnost vyjádřit se k více oborům, a to nejen z odvětví, ve kterých působí. Do jisté míry se zde projevuje přímá vazba mezi oborovým zaměřením firem a profesemi, po kterých bude v příštích letech poptávka.

perspektivní profese či obory vzdělání	počet
zemědělství	35
řemesla	33
dělníci v zemědělství	32
dělníci ve stavebnictví	28
stavebnictví	14
strojírenství	13
informační technologie	12
dělníci ve strojírenství	11
řidič	8
dělnické profese	7

V celkovém pohledu předpokládají v příštích letech zaměstnavatelé největší poptávku po **zemědělských oborech**, po **řemeslných profesích**, či **stavebních a strojírenských oborech** (byly uváděny buď bez rozlišení úrovně vzdělání, nebo dělnické profese).

Stabilní zájem by měl být i o **IT obory** (od středoškolských pozic až po vysoce specializované), dále **řidiče**, **dělnické profese**, **ekonomické** (ať už obecně, nebo se zaměřením na management, účetnictví, bankovnictví, finance či marketing), **elektrotechnické**, **zdravotnické a lékařské obory**.

Informace v této kapitole vycházejí z dotazníkového šetření mezi zaměstnavateli, které uskutečnil Národní ústav pro vzdělávání v rámci projektu VIP Kariéra (Vzdělávání –

Informace – Poradenství) v roce 2009. Výsledky z tohoto šetření již byly zpracovány a vydány v publikaci:

BURDOVÁ, J. - PATEROVÁ, P.: *Potřeby zaměstnavatelů a připravenost absolventů škol - šetření v zemědělské sféře.* Praha: NÚOV, 2009 (dostupné na: http://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-40).

Všechny zpracované publikace s výsledky z dotazníkového šetření zaměstnavatelů jsou umístěny také na stránkách www.infoabsolvent.cz v sekci Absolventi a trh práce → v záložce **Publikace** → v podkapitole **Potřeby trhu práce, uplatnění absolventů škol na trhu práce**.

Další informace, souhrny i metodologii k tématu potřeb zaměstnavatelů jsou uvedeny také na www.infoabsolvent.cz v sekci **Absolventi a trh práce** → v záložce **Požadavky zaměstnavatelů** → v podkapitole **Kompetence důležité pro zaměstnání** a **Charakteristiky přijímání do zaměstnání**.

8. Trh práce a zaměstnanost v ČR a EU

Pro komplexní pohled na potřeby trhu práce je nutné se podívat i na dlouhodobější vývoj zaměstnanosti v jednotlivých odvětvích či profesních skupinách. Ten totiž může napovědět, jak se může zaměstnanost v dílčím segmentu vyvíjet dál. Národní ústav pro vzdělávání má zpracovanou obsáhlou studii zaměřenou na analýzy změn trhu práce v ČR a EU a nastínění možného vývoje potřeb na trhu práce v ČR.

Výchozí publikace:

LEPIČ, M., KOUCKÝ J.: *Kvalifikační potřeby trhu práce - Analýzy proměn trhu práce v ČR a EU, jejich trendy a faktory a projekce vývoje kvalifikačních potřeb pracovního trhu v ČR.* Praha: NÚV, 2012. 80 stran,
(dostupné na: http://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-79).

Kromě této publikace byly vytvořeny také reporty za 24 hospodářských odvětví a za 60 profesních seskupení. Všechny tyto materiály lze nalézt na stránkách www.infoabsolvent.cz v sekci **Absolventi a trh práce** → v záložce **Zaměstnanost** → v podkapitole **Vývoj zaměstnanosti v ČR a EU**.

8.1 Zaměstnanost podle odvětví

Zemědělství a lesnictví prodělalo v 90. letech minulého století zásadní posuny ve vývoji, které měly přímý dopad na razantní snížení zaměstnanosti v tomto odvětví (před rokem 1990 však v českém zemědělství existovala přezaměstnanost). V rámci transformace zemědělství došlo ke změnám výrobního zaměření i vlastnických poměrů (vzhledem k restitucím). Snížil se podíl obhospodařované zemědělské půdy buď ve prospěch investiční výstavby v zázemí velkých měst, nebo došlo k proměně zemědělské půdy na louky, pastviny a lesy, obzvlášť v podhorských oblastech.

Přelomovým bodem pro české zemědělství byl také vstup České republiky do Evropské unie a přijetí Společné zemědělské politiky EU, čímž se začlenilo do systému, který je charakterizován výraznou dotační politikou, regulací agrárního trhu a tarifní i netarifní ochranou společného trhu EU. Zemědělství dnes již neslouží pouze k výrobě potravin, ale přebírá na sebe i důležité společenské a ekologické funkce.

Obr. 8.1: Podíl zaměstnaných v daném odvětví v zemích EU

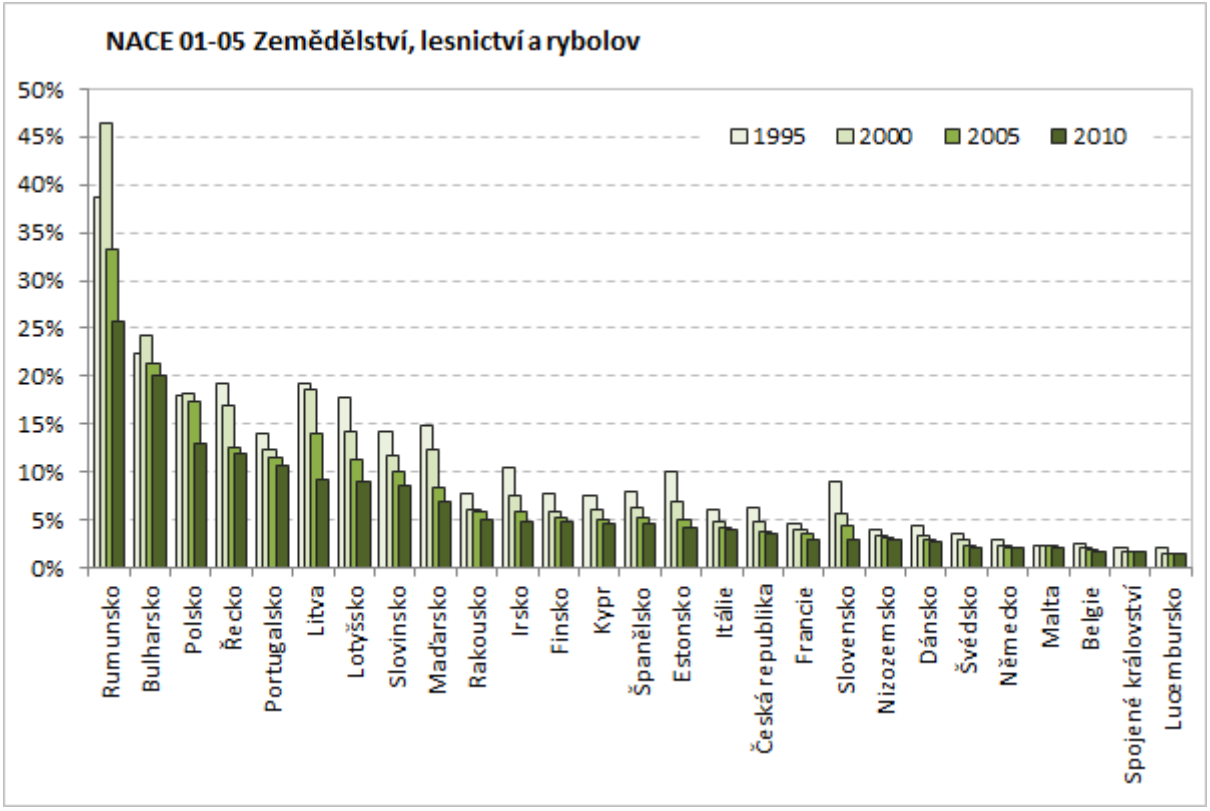

Od roku 1995 do roku 2010 se počet pracovníků v odvětví **Zemědělství, lesnictví a rybolov** v České republice snížil o více než 144 tisíc, tj. o 44 %. V roce 2010 v něm tak v ČR bylo zaměstnáno 183 tisíc osob. Podíl odvětví na celkové zaměstnanosti poklesl oproti roku 1995 z 6,4 % na **3,6 %**.

V porovnání s ostatními zeměmi EU je podíl odvětví Zemědělství, lesnictví a rybolov na celkové zaměstnanosti v České republice **podprůměrný**, neboť **v průměru EU** činí stejný údaj jen něco málo přes **5,4 %** z celkové zaměstnanosti. Mezi 2,5 – 4,5 % zaměstnaných v zemědělském odvětví má kromě České republiky také Dánsko, Nizozemsko, Slovensko, Francie, Itálie a Estonsko.

Nejvíce zastoupeny jsou v České republice v tomto odvětví profese Chovatelé zvířat pro trh a pracovníci v příbuzných oborech (ISCO 612) a Obsluha zemědělských, lesních, zemních, zdvihacích a podobných pojízdných zařízení (ISCO 833) – obě dosahují téměř 15 % zaměstnaných v rámci odvětví.

Zemědělství patří v české ekonomice spíše k odvětvím s **vyšším věkovým průměrem** a dlouhodobě trpí úbytkem zájmu ze strany mladých lidí. I v zemědělství se však nedostává určitých typů profesí a v příštích letech lze očekávat v odvětví změnu kvalifikační struktury. Nové trendy totiž podpoří poptávku po pracovnících s vyšší či širší kvalifikací.

▸ Vývoj do roku 2020

V příštích letech lze očekávat další pokles počtu zaměstnaných v tomto odvětví v ČR. V roce 2020 by podle prognóz mělo být zaměstnáno v odvětví Zemědělství, lesnictví a rybolov jen necelých 165 tisíc osob, což je o 19 tisíc **méně** (tedy o více než **10 %**) než v roce 2010. Neznamená to však, že během příštích let nebude v tomto odvětví potřeba obsadit nově žádná pracovní místa. Odvětví totiž do roku 2020 v **důsledku odchodu do důchodu opustí**

své pracovní místo téměř 66 tisíc osob. Z nich bude mít přibližně polovina střední vzdělání s výučním listem a čtvrtina odborné vzdělání s maturitou, zbývající část pak rovnoměrně představují zaměstnanci se základním vzděláním, a naopak s nejvyšším, vysokoškolským vzděláním. Do roku 2020 bude tedy v České republice v odvětví Zemědělství, lesnictví a rybolov **potřeba nově obsadit až zhruba 47 tisíc pracovních míst**. Skutečný počet uvolněných míst však bude v reálu nižší, ať už vlivem zvýšení věku odchodu do důchodu, vyšší zaměstnanosti důchodců či zánikem míst v důsledku technologického pokroku.

V příštích 10 letech se v ČR v tomto odvětví očekává také **rychlejší tempo zvyšování kvalifikačních požadavků** pracovních míst než doposud. To znamená, že zatímco v profesích s nižší kvalifikací se očekává spíše snížení počtu zaměstnaných (např. chovatelé zvířat, obsluha zemědělských strojů a podobných zařízení, zahradníci a pěstitelé, dělníci v lesnictví atd.), tak ve skupinách povolání charakteristických vyšší kvalifikační náročností se počet zaměstnaných do roku 2020 pravděpodobně zvýší (např. odborníci a inženýři v biologických oborech, odborní administrativní pracovníci, techničtí a laboratorní pracovníci v oblasti biologie, zemědělství a v příbuzných oborech).

8.2 Zaměstnanost podle profesních skupin

Téměř 37 % pracovníků v odvětví Zemědělství, lesnictví a rybolov tvoří profesní skupina **Kvalifikovaní dělníci v zemědělství a lesnictví**, kterou tvoří různí chovatelé, pěstitelé, rybáři, myslivci, různí kvalifikovaní dělníci zabývající se chovem, lesnictvím atd. Pro tuto skupinu povolání je připravována většina absolventů zemědělských oborů na úrovni středních škol.

Obr. 8.2: Podíl zaměstnaných v daném profesním seskupení v zemích EU

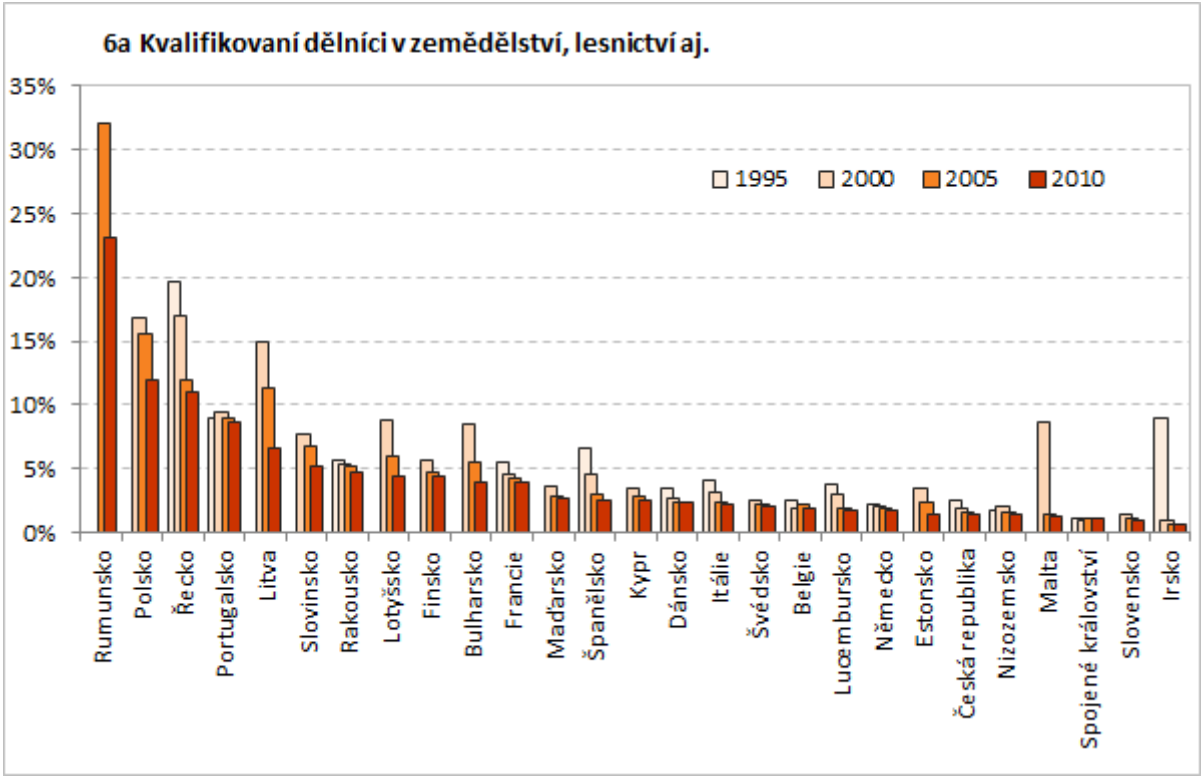

V roce 2010 bylo v ČR zaměstnáno více než 75 tisíc osob v profesní skupině **Kvalifikovaní dělníci v zemědělství a lesnictví**, což je o 19 tisíc méně než v roce 2000. Podíl této profesní skupiny na celkové zaměstnanosti v ČR se za uvedené období snížil z 1,9 % na

hodnotu **1,5 %**. V celé EU 27 tvořily v roce 2010 osoby s touto profesní skupinou pak 4,3 % ze všech zaměstnaných. Česká republika tak **mezi zeměmi EU** vykazuje **6. nejnižší zastoupení** těchto pracovníků. Kvalifikovaní dělníci v zemědělství a lesnictví jsou silně koncentrováni pouze do odvětví Zemědělství, lesnictví a rybolov (v tomto odvětví jich pracuje téměř 90 %).

► Vývoj do roku 2020

Lze očekávat, že změny ve struktuře odvětví, které nastanou v ekonomice ČR do roku 2020 společně s vnitřní změnou profesních struktur uvnitř jednotlivých odvětví, způsobí další snížení počtu zaměstnaných osob s touto profesní skupinou. V roce 2020 bude podle prognózy v ČR zaměstnáno přibližně 67 tisíc lidí jako Kvalifikovaní dělníci v zemědělství a lesnictví, tedy téměř **o 8 tisíc méně** než v roce 2010.

Neznamená to však, že během příštích let nevznikne potřeba obsadit různá pracovní místa. Do roku 2020 totiž v důsledku **odchodu do důchodu opustí své pracovní místo zhruba 26 tisíc osob** zaměstnaných v této profesní skupině. Z nich bude mít asi necelé 4 tisíce základní vzdělání, téměř 14 tisíc střední vzdělání bez maturity, necelých 6 tisíc střední vzdělání s maturitou a 2,5 tisíce terciární vzdělání. Skutečný počet uvolněných míst však bude reálně nižší, ať už vlivem zvýšení věku odchodu do důchodu, vyšší zaměstnanosti důchodců či zrušením pracovních míst vlivem technologickému pokroku.

Pro podrobnější údaje o vývoji struktury zaměstnanosti v jednotlivých profesních seskupeních se podívejte na následující stránku, kde si můžete vybrat profesní skupinu, která Vás zajímá (http://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/4-4-03).

Pro podrobnější údaje o vývoji struktury zaměstnanosti v jednotlivých odvětvích se podívejte na stránku http://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/4-4-02, kde si můžete vybrat odvětví, které Vás zajímá.

9. Závěr

Odvětví **zemědělství** je spojeno s uskutečněním velkých hospodářských změn jak v 90. letech 20. století, v jejichž rámci docházelo k zásadním výrobním i vlastnickým strukturálním změnám, tak po vstupu České republiky do Evropské unie, kdy se české zemědělství začlenilo do silně regulační a dotační zemědělské politiky EU. V tomto dlouhém transformačním období se zemědělství mimo jiné postupně vypořádávalo s nadbytkem zaměstnanců, což se však projevilo v odlivu zájmu o zemědělství ze strany mladých lidí. Proto je také dnes odvětvím s vyšším věkovým průměrem.

Počet absolventů zemědělských oborů na úrovni středních škol (bez nástaveb) **do roku 2011 dlouhodobě klesal, poslední 3 roky však spíše mírně kolísá** okolo 3,9 tisíc. Tento trend se týká jak počtu absolventů zemědělských oborů s výučním listem, tak s maturitou. Do roku 2011 bylo snížení počtu absolventů zemědělských oborů způsobeno menším zájmem o tyto obory ze strany žáků (hlavně na úrovni maturitní). Od roku 2011 se však podíl absolventů zemědělských oborů středních škol opět mírně zvýšil na **4,2 %.**

Podíl absolventů zemědělských výučních oborů **mezi absolventy s výučním listem** dokonce vzrostl na **8,6 %**, což dokazuje, že **zájem o zemědělské obory upadl v předchozích letech spíše na úrovni maturitní než u vyučených**.

V dalších letech lze očekávat pokračování trendu stagnace počtu absolventů zemědělských oborů vzdělání, což potvrzují údaje o počtech nově přijatých žáků do oborů středních škol (bez nástaveb) v posledních 3 - 4 letech. Skupina oborů zemědělství patří k málo početným skupinám oborů vzdělání, do kterých v posledních letech **byl přijat přibližně stejný počet nových žáků, a to i přes nepříznivý demografický trend**, kdy mezi lety 2010 – 2013 ubylo 10 % nově přijatých žáků. **Podíl nově přijatých žáků do zemědělských oborů středních škol se tak v posledních 4 letech zvýšil ze 4,9 % na 5,3 %. Přitom platí, že největší zásluhu na tomto trendu mají zemědělské obory s výučním listem**. Ani u maturitních zemědělských oborů se však nesnižuje podíl nově přijatých žáků. **Zájem žáků základních škol o zemědělské obory se tedy v posledních letech nesnižuje,** i když podpora a propagace se týká hlavně technicky zaměřených oborů.

To znamená, že i v době, kdy celkově klesá počet přijímaných žáků, se daří přijímat do zemědělských oborů s výučním listem nové žáky alespoň ve stejném zastoupení jako v předchozích letech. Nejnižší podíl nově přijatých žáků do zemědělských oborů středních škol (bez nástaveb) se vyskytuje **v Praze** (2,1 %), největší podíl pak v **Jihočeském** a **Pardubickém kraji**.

Někteří absolventi maturitních zemědělských oborů vzdělání nepřechází na trh práce okamžitě, ale **pokračují ve studiu** na vyšších odborných nebo **častěji na vysokých školách.** Z absolventů zemědělských maturitních oborů **kategorie M** jich je **přijato do terciárního vzdělávání 58 %**. Většina z nich pokračuje ve vysokoškolském studiu zemědělských, ekonomických či pedagogických a ekologických programů. V prvních dvou letech však vysokoškolské studium ukončí přibližně 25 % absolventů zemědělských oborů kategorie M.

Obecně lze říci, že maturanti ze skupiny oborů **Zemědělství a lesnictví** se do terciárního vzdělávání hlásí mnohem méně než absolventi jiných zaměření. **Takže na trh práce ihned po škole přechází přibližně 42 % absolventů maturitních zemědělských oborů kategorie M**.

A jak je to s **nezaměstnaností absolventů zemědělských oborů**? Jejich hodnoty kopírují trendy nezaměstnanosti absolventů škol celkově. Po roce 2008 se nezaměstnanost absolventů zemědělských oborů postupně zvyšovala vlivem ekonomické recese. Po mírném zlepšení v letech 2011 a 2012 se pak znovu zvýšila **v roce 2013** na nová **maxima**. **V roce 2014 se však situace na trhu práce stabilizovala a nezaměstnanost absolventů škol opět v porovnání s předchozím rokem klesla. Přesto v dubnu 2014 dosahovala míra nezaměstnanosti absolventů vyšších hodnot než v roce 2012.** To je **obecný trend napříč všemi skupinami oborů vzdělání**.

V porovnání s jinými skupinami oborů lze konstatovat, že **nezaměstnanost absolventů zemědělských oborů vzdělání je dlouhodobě napříč všemi kategoriemi vzdělání průměrná či mírně nadprůměrná**.

Z dotazníkového šetření absolventů bylo zjištěno, že **absolventi obecně mají v závěru školy velký zájem pracovat ve vystudovaném nebo příbuzném oboru vzdělání**. Jen přibližně 12 % absolventů s výučním listem a 10 % absolventů s maturitou uvedlo, že už v době ukončení studia měli **záměr pracovat v jiném oboru, než jaký vystudovali**. Reálná situace po přechodu absolventů na trh práce však vypadá jinak. **Po třech letech od ukončení školy** však **pracuje ve vystudovaném či příbuzném oboru** podle svých vyjádření jen **61 % vyučených** absolventů a **49 %** absolventů **s maturitou**.

Z porovnání **shody mezi získaným vzděláním a vykonávaným zaměstnáním** z údajů Výběrového šetření pracovních sil vyplývá, že v zemědělství je využívání vzdělání trochu odlišné od výpovědí absolventů. Mezi zaměstnanými **absolventy zemědělských oborů s výučním listem** ve věku 20 – 24 let jich **pouze 23 % pracuje v oborech, které se zcela nebo částečně shodují s jejich oborem**, naopak 45 % jich pracuje ve zcela jiném oboru. Ze statistik je však zřejmé, že 61 % mladých absolventů zemědělských oborů s výučním listem pracuje jako Kvalifikovaní dělníci a výrobci.

V případě **absolventů zemědělských oborů s maturitou** jich pracuje **zcela nebo částečně ve shodě s vystudovaným oborem 38 %**, naopak 59 % pracuje v hrubé neshodě s vystudovaným oborem. Uplatnění absolventů zemědělských oborů s maturitou lze tedy z hlediska hodnocení shody získaného vzdělání a vykonávaného zaměstnání **hodnotit spíše nepříznivě**.

Absolventi zemědělských oborů se uplatňují v jiných než vystudovaných a příbuzných oborech ve vyšší míře než absolventi jiných skupin oborů vzdělání.

Důvodů pro práci v jiném oboru může být hned několik. Absolventi oborů s výučním listem, kteří pracují mimo obor, častěji jmenovali mix několika faktorů; nejfrekventovanější příčiny však podle nich představují: **nemožnost sehnat práci v oboru** a **nízký plat v oboru**, dále ještě **ztráta zájmu o práci v oboru** a **nevyhovující pracovní podmínky**. U absolventů maturitních oborů ovšem jednoznačně dominoval důvod, že **nesehnali práci v oboru**.

Zaměstnavatelé v zemědělském sektoru se většinou nebrání přijímání absolventů, někdy je dokonce i preferují (přibližně 15 % zaměstnavatelů), neboť **nejsou zatíženi pracovními návyky**, mají **novější znalosti**, jsou **ochotni se vzdělávat** a **umí lépe pracovat s počítači**. Na druhé straně však zaměstnavatelé uvádějí, že **absolventi mají často nereálné představy** o výši mzdy, pracovním zařazení či pracovní době, **mají nedostatek praxe a pracovních zkušeností** a **potýkají se s nízkou úrovní pracovní morálky**.

V odvětví zemědělství došlo v minulosti k výraznému snížení počtu zaměstnaných, až jejich podíl **dosáhl 3,6 %** ze všech zaměstnaných, což je hodnota pod průměrem celé EU (5,4 %). Podle prognóz vývoje zaměstnanosti do roku 2020 se očekává další snížení celkového počtu pracovníků v odvětví **Zemědělství**, nastane však nutnost **obsadit uvolněná pracovní místa v důsledku odchodu pracovníků do důchodu**, a to zvláště v situaci, kdy odvětví zemědělství vykazuje vyšší věkový průměr než jiná odvětví. Nových pracovníků v zemědělství budou tedy určitě zapotřebí.

Přibližně 1,5 % zaměstnaných pracovníků v ČR tvoří kvalifikovaní dělníci v zemědělství a lesnictví, což představuje 6. nejnižší zastoupení mezi zeměmi EU. Přesto podle prognóz dojde pravděpodobně k dalšímu snížení počtu těchto zaměstnanců. Opět však platí, že do roku 2020 bude nutné nahradit pracovní místa s tímto označením z důvodu odchodu do důchodu stávajících pracovníků.

Pravděpodobně také dojde k rychlejšímu tempu zvyšování kvalifikačních požadavků. To znamená, že ubude více pracovních míst pro nízce kvalifikované pracovníky (chovatelé, pěstitelé, dělníci v lesnictví) než v případě povolání s vyšší kvalifikační náročností. Nároky na odbornou způsobilost zaměstnanců v budoucnu tedy pravděpodobně porostou. **Proto také zaměstnavatelé označují jako důležité kompetence u absolventů škol - kromě schopností porozumět pracovním instrukcím a nést zodpovědnost - také ochotu učit se a schopnost řešit problém.**

Zemědělství se v České republice potýká s řadou problémů. Počet pracujících v tomto odvětví má klesající tendenci a převažují pracovníci s vyšším věkem. Ale i zde jsou patrné nové trendy a profesí určitého typu je nedostatek. Nové trendy v zemědělství mohou podpořit poptávku po pracovnících s vyšší či širší kvalifikací.

Jak už bylo zmíněno, zemědělské obory na středních školách patří k těm, kterým se v současnosti daří přijímat nové žáky minimálně ve stejném zastoupení jako v předchozích letech (hlavně v případě vyučených). **Znamená to, že o zemědělské obory je mezi žáky základních škol zájem.**

Nezaměstnanost absolventů škol zemědělských oborů je spíše průměrná či mírně nadprůměrná. Absolventi zemědělských oborů také mnohem častěji než absolventi jiných oborů pracují v odlišných oborech, než které vystudovali. Zčásti je tento stav způsoben i tím, že absolventi mají jiné představy o práci v oboru, nevyhovuje jim plat či pracovní podmínky, a navíc, že někteří zaměstnavatelé nechtějí přijímat absolventy bez praxe a pracovních zkušeností apod.